1 ELEKTROMAGNETICKÉ VLNY — FYZIKA III (OPTIKA)

nestac. elmg. pole musí splňovat Rovnici kontinuity $\frac{\partial \rho}{\partial t} + \operatorname{div}\vec{j} = 0$

MAXWELLOVY ROVNICE (dif. tv., ve volném prostoru s volnými náboji a volnými proudy)

Gaussův zák.: $\boxed{\operatorname{div}\vec{E} = \frac{\rho}{\varepsilon_0}}$, $\rho = \rho_f + \rho_p$ (volné, polarizační); $\vec{E}$ ... zřídlové

neexistence mag. monopólů: $\boxed{\operatorname{div}\vec{B} = 0}$; $\vec{B}$ ... solenoidální

Faradayův zák. elmg. indukce: $\boxed{\operatorname{rot}\vec{E} = -\frac{\partial \vec{B}}{\partial t}}$

Ampérův zák.: $\boxed{\operatorname{rot}\vec{B} = \mu_0\vec{j} + \mu_0\varepsilon_0\frac{\partial \vec{E}}{\partial t}}$; $\vec{j}_M$ ... Maxwellův posuvný proud

$\varepsilon_0 = 8{,}85\cdot 10^{-12}\ \mathrm{F\,m^{-1}}$ $\mu_0 = 4\pi\cdot 10^{-7}\ \mathrm{H\,m^{-1}} = \mathrm{N\,A^{-2}}$ $[f] = \mathrm{N\,m^{-3}}$

Lorentzova síla: $\boxed{\vec{F} = \vec{F}_E + \vec{F}_B = q(\vec{E} + \vec{v}\times\vec{B})}$

(tj. síla působící na jedn. objemu) objemová hust. Lorentzovy síly: $\boxed{\vec{f} = \vec{f}_E + \vec{f}_B = \rho\vec{E} + \vec{j}\times\vec{B}}$

Vlnová rovnice (ve vakuu)

$$\boxed{\Delta\vec{E} = \varepsilon_0\mu_0\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}}$$

$$\operatorname{rot}\operatorname{rot}\vec{E} = \cancel{\operatorname{grad}\operatorname{div}\vec{E}} - \Delta\vec{E} = -\frac{\partial \operatorname{rot}\vec{B}}{\partial t} = -\mu_0\cancel{\frac{\partial\vec{j}}{\partial t}} - \varepsilon_0\mu_0\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}$$

$\operatorname{div}\vec{E} = 0 \Leftarrow (\rho = 0\ \ \vec{j} = 0)$ ... vakuum

- již známá z mechaniky $\Delta u = \frac{1}{v^2}\frac{\partial^2 u}{\partial t^2}$
- řešení vlnové rovnice = VLNA, každá fce $f(z \pm vt)$ je řešením $\rightarrow$ rychlost světla $\boxed{c = \frac{1}{\sqrt{\varepsilon_0\mu_0}}} \sim 3\cdot 10^8\ \mathrm{m\,s^{-1}}$
- postupná rovinná harm. vlna (monochromatická) $\vec{E} = \vec{E}_0\cos[k(z \pm vt)] = \vec{E}_0\cos\left(kz \pm \frac{2\pi vt}{\lambda}\right) = \vec{E}_0\cos\left(kz \pm \frac{2\pi t}{T}\right) = \vec{E}_0\cos(kz \pm \omega t)$ ... 1D případ

velikost vlnového vektoru $\boxed{k = \frac{2\pi}{\lambda}}$

ve 3D: $\boxed{\vec{E} = \vec{E}_0\cos(\vec{k}\cdot\vec{r} \pm \omega t \pm \delta)}$

$\vec{k} = \frac{2\pi}{\lambda}\vec{s}_0$ ... vlnový vektor, $|\vec{s}_0| = 1$, δ ... počáteční nástup fáze vlny v bodě $\vec{r} = 0$, $t = 0$

$\boxed{\vec{k}\cdot\vec{r} = \text{konst.}}$ ... VLNOPLOCHA (tj. rovina konst. fáze)

$\ominus \longrightarrow$ šíření ve směru $\vec{k}$

$\oplus \longleftarrow$ šíření proti směru $\vec{k}$

komplexní popis: $\boxed{\tilde{\vec{E}} = \tilde{\vec{E}}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} \pm \omega t)}}$, $\vec{E} = \mathrm{Re}\{\tilde{\vec{E}}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r}\pm\omega t)}\}$

komplexní amplituda $\boxed{\tilde{\vec{E}}_0 = \vec{E}_0 e^{\pm i\delta}}$ — reálná amplituda

látkové prostředí:

při průchodu elmg. vlny v optickém oboru spektra reaguje materiálové prostředí převážně na elektrickou složku vlny

$\vec{F} = \vec{F}_E + \vec{F}_B = q(\vec{E} + \vec{v}_e\times\vec{B})$ $|\vec{F}_B| = |q v_e B \sin\alpha|$ $|\vec{F}_B|_{max} = |q v_e B|$ $\xrightarrow{B = \frac{E}{v}}$ $|\vec{F}_B|_{max} = |q v_e \frac{E}{v}|$ $\Rightarrow$ $\frac{|\vec{F}_B|_{max}}{|\vec{F}_E|} = \frac{v_e}{v}$

obvykle $v_e \ll v$ (rychlost elektronu) $\Rightarrow$ v oboru opt. frekvencí zanedbáme mag. část interakce $\Rightarrow$ aproximace nemagnetického prostředí

vytvořením dipólů a vychylováním elektronových obalů; v_e ... rychlost elektronu, v ... rychlost šíření elmg. vlny

Vlnová rovnice (nemagnetické prostředí)

$$\boxed{\Delta\vec{E} = \operatorname{grad}\frac{\rho_f}{\varepsilon_0} + \operatorname{grad}\frac{\rho_p}{\varepsilon_0} + \mu_0\frac{\partial\vec{j}_f}{\partial t} + \mu_0\frac{\partial^2\vec{P}}{\partial t^2} + \varepsilon_0\mu_0\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}}$$

- neobsahuje materiálové parametry ($\varepsilon, \mu, \chi, \sigma$) (susceptibilita, vodivost), které jsou obecně frekvenčně závislé

$\vec{B} \cong \mu_0\vec{H}$ $(\mu_r = 1)$

$\operatorname{rot}\operatorname{rot}\vec{E} = \operatorname{grad}\operatorname{div}\vec{E} - \Delta\vec{E} = -\frac{\partial \operatorname{rot}\vec{B}}{\partial t} = -\frac{\partial}{\partial t}\left(\mu_0\vec{j} + \mu_0\varepsilon_0\frac{\partial\vec{E}}{\partial t}\right)$

$\vec{j} = \vec{j}_f + \vec{j}_P$ (volné proudy, polarizační proudy), $\vec{j}_P = \frac{\partial\vec{P}}{\partial t}$

$\operatorname{grad}\operatorname{div}\vec{E} = \operatorname{grad}\left(\frac{\rho_f + \rho_p}{\varepsilon_0}\right)$ (volné, polarizační), $\rho_p = -\operatorname{div}\vec{P}$

$$\Delta\vec{E} = \operatorname{grad}\frac{\rho_f}{\varepsilon_0} - \frac{1}{\varepsilon_0}\operatorname{grad}\operatorname{div}\vec{P} + \mu_0\frac{\partial\vec{j}_f}{\partial t} + \mu_0\frac{\partial^2\vec{P}}{\partial t^2} + \varepsilon_0\mu_0\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}$$

neabsorbující **dielektrikum** bez volných nábojů a proudů: $\rho_f = 0$, $\vec{j}_f = 0$

homogenní pr. = materiálové parametry nezávisejí na poloze: $\operatorname{div}\vec{P} = 0$

lineární pr. $\Rightarrow$ $\vec{P} = \varepsilon_0\chi^{(1)}\vec{E} + \varepsilon_0\chi^{(2)}\vec{E}\vec{E} + \dots$ (nelineární optika)

izotropní = parametry důležité pro šíření vln nezávisejí na směru šíření (χ ... skalár)

$\vec{P} \neq 0$, $\rho_P = 0$, $\operatorname{div}\vec{P} = 0$; $\chi^{(1)}$ ... susceptibilita 1. řádu

$$\Delta\vec{E} = \mu_0\frac{\partial^2\vec{P}}{\partial t^2} + \varepsilon_0\mu_0\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2} = \mu_0\varepsilon_0\underbrace{(1+\chi)}_{\varepsilon_r}\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}$$

$$\boxed{\Delta\vec{E} = \mu_0\varepsilon_0\varepsilon_r\frac{\partial^2\vec{E}}{\partial t^2}} \qquad \boxed{v = \frac{1}{\sqrt{\varepsilon_0\mu_0\varepsilon_r}}}$$

index lomu: $\boxed{n = \frac{c}{v} = \sqrt{\varepsilon_r}}$ $\boxed{k = \frac{n}{c}\omega}$

$\vec{E}\perp\vec{B}\perp\vec{k}$ ... pravotočivý systém pokud platí vlnová rovnice tj. pro homog., izotropní, lineární, nemagnetické prostředí bez volných nábojů a proudů ($\vec{D} = \varepsilon_0\vec{E} + \vec{P}$)

$\rightarrow$ neplatí obecně (nejsou obecně kolmé např. v nehomogenních nebo vodivých prostředích)

neplatí v anizotropním, kde $\vec{D}$ a $\vec{P}$ nejsou rovnoběžné s $\vec{E}$

pro rovinnou vlnu $\vec{E} = \vec{E}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} - \omega t)}$: $\nabla\cdot\vec{E} = i\vec{k}\cdot\vec{E} = 0$, $\nabla\times\vec{E} = i\vec{k}\times\vec{E} = i\omega\vec{B}$; $\nabla\cdot\vec{B} = i\vec{k}\cdot\vec{B} = 0$, $\nabla\times\vec{B} = i\vec{k}\times\vec{B}$; $\frac{\partial\vec{B}}{\partial t} = -i\omega\vec{B}$

impedance prostředí $\boxed{Z = \sqrt{\frac{\mu_0}{\varepsilon_0\varepsilon_r}}}$ impedance vakua $\boxed{Z_0 = \sqrt{\frac{\mu_0}{\varepsilon_0}} \cong 377\,\Omega}$

$E = vB = v\mu_0 H = \frac{\mu_0}{\sqrt{\varepsilon_r\varepsilon_0\mu_0}}H = \sqrt{\frac{\mu_0}{\varepsilon_r\varepsilon_0}}H = ZH$

Energie rovinné monochromatické vlny

pro neabsorbující prostředí ($\vec{E}$, $\vec{D}$ kmitají ve fázi): $\boxed{u_E = \frac{1}{2}\vec{E}\cdot\vec{D} = \frac{1}{2}\varepsilon_0\varepsilon_r E^2}$

pro nemagnetické pr.: $\boxed{u_B = \frac{1}{2}\vec{B}\cdot\vec{H} = \frac{1}{2\mu_0}B^2}$

v lin. nemag. pr.: $B = \frac{E}{v(\omega)} = E\sqrt{\varepsilon_0\varepsilon_r(\omega)\mu_0}$ $\Leftarrow$ $B^2 = \varepsilon_0\varepsilon_r(\omega)\mu_0 E^2$ pro monochr. vlny

$\boxed{u_B = \frac{1}{2}\varepsilon_0\varepsilon_r E^2 = u_E}$

Helmholtzova rovnice (časová rovnice) (homog. rovnice): $\boxed{\Delta\vec{E} = -k^2\vec{E}}$ platí v prostoru bez zdrojů vlnění

v oboru optických frekvencí $\sim 10^{15}\ \mathrm{s^{-1}}$ mají praktický význam časové střední hodnoty protože žádný detektor není tak rychlou odezvu aby mohl změny v čase měřit (max. 10^{11}–$10^{12}\ \mathrm{s^{-1}}$) (klasické např. kulová sk. vlna)

$$\boxed{\langle u_E\rangle_T = \langle u_B\rangle_T = \frac{1}{T}\int_0^T \frac{1}{2}\varepsilon_0\varepsilon_r E_0^2\underbrace{\cos^2(kz-\omega t)}_{1/2}\,dt = \frac{1}{4}\varepsilon_0\varepsilon_r E_0^2}$$

$$\boxed{\langle u\rangle_T = \langle u_E\rangle_T + \langle u_B\rangle_T = \frac{1}{2}\varepsilon_0\varepsilon_r E_0^2} = \frac{1}{2}\varepsilon_0 n^2 E_0^2$$

zářivý výkon: $\boxed{\langle uc\rangle_T = \frac{1}{2Z_0}E_0^2}$

Výkon $= \frac{\text{Energie}}{\text{čas}} = \frac{u\cdot\text{objem}}{\text{čas}} = \frac{uAct}{t} = uc$, $A = 1\,\mathrm{m}^2$, $c\cdot t$, $t = 1\,\mathrm{s}$

Poyntingův vektor: $\boxed{\vec{S} = \vec{E}\times\vec{H}}$

pro lin. pol. vlnu $S = E\cdot H = \frac{EB}{\mu_0} = \frac{E^2}{\mu_0 c}$

$$\boxed{\langle S\rangle_T = \frac{1}{2}\frac{E_0^2}{\mu_0 c}} = \frac{1}{2}\frac{E_0^2\sqrt{\varepsilon_0\mu_0}}{\mu_0} = \frac{1}{2}\sqrt{\frac{\varepsilon_0}{\mu_0}}E_0^2 = \frac{1}{2Z_0}E_0^2 = \langle uc\rangle_T$$

$$\boxed{\langle S\rangle_T = \langle uc\rangle_T} = I \text{ ... intenzita vlny}$$

$[S] = [I] = \mathrm{W\,m^{-2}}$ tj. energie, která proteče plochou $A = 1\,\mathrm{m}^2$ za 1 s, tedy plošná hustota výkonu

Tlak světla (vysvětlení pomocí částicového modelu)

energie $\varepsilon = h\nu = \hbar\omega$, hybnost $p = \frac{h\nu}{c}$ } foton

N_f fotonů dopadá na $A = 1\,\mathrm{m}^2$ a předají energii $N_f\varepsilon$ a předají hybnost $N_f p = N_f\frac{\varepsilon}{c} = P$

za $\Delta t = 1\,\mathrm{s}$

$\boxed{P = N_f\frac{\varepsilon}{c}}$ ... pro případ úplné absorpce

potenciální změna hybnosti z $\frac{\varepsilon}{c}$ na nulu

v případě dokonalého zrcadlového odrazu je předána hybnost dvojnásobná

přiletují s $\frac{\varepsilon}{c}$ a odlétají s $-\frac{\varepsilon}{c}$

Hertzův dipól

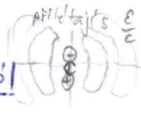

Kulová vlna

- neex. vektorová kulová vlna vyhovující Max. rovnicím
- **skalární kulová vlna** splňuje sk. vlnovou rovnici $\Delta\psi = \frac{1}{v^2}\frac{\partial^2\psi}{\partial t^2}$

$\psi = \frac{f(r \mp vt)}{r}$ — expandující, + smršťující se

spec. harmonická $\psi(\vec{r}, t) = \frac{A}{r}\cos(kr \pm \omega t \pm \delta) = \frac{A}{r}e^{i(kr \pm \omega t)}$

A ... síla zdroje; $\frac{A}{r}$ ... amplituda; směr zleva / zhruba aproximovat sk. kulovou vlnou

2 POLARIZACE (rovinné monochr. vlny)

popisuje směr kmitání $\vec{E}$ a jeho vývoj v čase a prostoru – předpověditelným způsobem (deterministicky) ... světlo polarizované (např. laser)
– vývoj zcela náhodný (stochasticky) ... světlo nepolarizované (např. žárovka)

světlo částečně polarizované = směs pol. a nepol. světla (žárovka + laser)

neabsorbující izotropní prostředí bez lineárního a kruhového dvojlomu: $\vec{k} \perp \vec{E} \perp \vec{H}$

skládání 2 lineárně pol. vln: 1. vlna $\rightarrow \tilde{E}_x = a_x e^{i(kz-\omega t)}$ ... LHP (lineárně horizontálně pol. světlo)

2. vlna $\rightarrow \tilde{E}_y = a_y e^{i(kz-\omega t+\delta)}$ ... LVP (lineárně vertikálně pol. světlo)

dohromady tedy vlna $\tilde{\vec{E}} = \begin{pmatrix} \tilde{E}_x \\ \tilde{E}_y \end{pmatrix}$

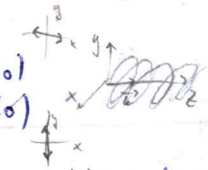

$\vec{E}$ opisuje obecně povrch eliptického válce $\parallel$ s osou z

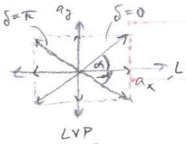

↺ LEP (levotočivá elipticky pol. vlna) např. $\delta = \frac{\pi}{4}$

↻ REP (pravotočivá elipticky pol. vlna) $\delta = -\frac{\pi}{4}$

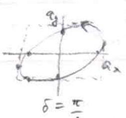

levo a pravotočivost určujeme při pohledu proti směru šíření

pokud zafixujeme polohu z dostáváme v rov. xy parametrické vyjádření elipsy = trajektorie koncových bodů vektoru $\vec{E}(t)$ pro dané z

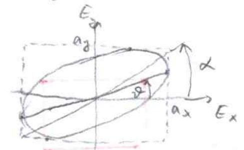

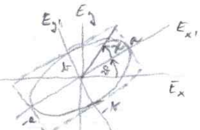

polarizační elipsa:

$$\boxed{\left(\frac{E_x}{a_x}\right)^2 - 2\left(\frac{E_x}{a_x}\right)\left(\frac{E_y}{a_y}\right)\cos\delta + \left(\frac{E_y}{a_y}\right)^2 = \sin^2\delta}$$

→ elipsa obecně natočená vůči x, y získána vyloučením z, t z vlnové rov.

$$\frac{\partial^2 E_x}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 E_x}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 E_x}{\partial z^2} = \frac{1}{v^2}\frac{\partial^2 E_x}{\partial t^2}$$

$$\frac{\partial^2 E_y}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 E_y}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 E_y}{\partial z^2} = \frac{1}{v^2}\frac{\partial^2 E_y}{\partial t^2}$$

$E_z = 0$

→ ztraceny informace poloha $E(x,y,t)$ – vyloučen čas

smysl rotace E – jsou zde kvadráty $\sin^2\delta, \cos^2\delta$

popis elipsy:
- a, b ... hlavní a vedlejší poloosa
- ϑ ... úhel natočení hlavní poloosy vzhledem k souř. soust.
- χ ... elipticita $\boxed{\operatorname{tg}\chi = \pm\frac{b}{a}}$
- α ... úhel natočení opsaného obdélníku $\operatorname{tg}\alpha = \frac{a_y}{a_x}$

spec. případ $\delta = \pm\frac{\pi}{2}$

$$\left(\frac{E_x}{a_x}\right)^2 + \left(\frac{E_y}{a_y}\right)^2 = 1$$ ... rovnice elipsy v osové poloze

pokud navíc $a_x = a_y \Rightarrow$ kruhově polarizovaná vlna

JONESŮV FORMALISMUS

• popis zcela polarizovaného záření

(částečně pol. světlo → STOKESŮV FORMALISMUS)
využívá Stokesovy vektory a Muellerovy matice

světlo → Jonesovy vektory

pol. prvky → Jonesovy matice

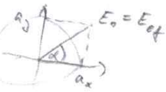

$\sin\alpha = \frac{a_y}{\sqrt{a_x^2+a_y^2}}$

$\cos\alpha = \frac{a_x}{\sqrt{a_x^2+a_y^2}}$

$\frac{\sin\alpha}{\cos\alpha} = \frac{a_y}{a_x} \Rightarrow a_x = a_y\frac{\cos\alpha}{\sin\alpha}$

$\frac{a_y}{\sin\alpha} = E_{ef} = \sqrt{a_x^2+a_y^2}$

$E_x = a_x e^{i\varphi} = a_y\frac{\cos\alpha}{\sin\alpha}e^{i\varphi}$

$E_y = a_y e^{i\delta}e^{i\varphi} = a_y\frac{\sin\alpha}{\sin\alpha}e^{i\delta}e^{i\varphi}$

$E_x = E_{ef}\cos\alpha\, e^{i\varphi}$

$E_y = E_{ef}\sin\alpha\, e^{i\delta}e^{i\varphi}$

$$\boxed{\begin{pmatrix} E_x \\ E_y \end{pmatrix} = E_{ef}\underbrace{\begin{pmatrix} \cos\alpha \\ \sin\alpha\, e^{i\delta} \end{pmatrix}}_{\vec{J}} e^{i\varphi}}$$

Jonesův vektor $\boxed{\vec{J} = \begin{pmatrix} \cos\alpha \\ \sin\alpha\, e^{i\delta} \end{pmatrix}}$ je jednotkový tj. $\vec{J}\cdot\vec{J}^* = 1$

$\vec{x}\cdot\vec{x}^*$ standardní sk. souč. na $\mathbb{C}^n$

Energie lin. pol. světla $u_E = \frac{1}{2}\varepsilon_0 E^2$ $\langle u_E\rangle_T = \frac{1}{4}\varepsilon_0 E_0^2$

Energie elipticky pol. sv. $u_E = \frac{1}{2}\varepsilon_0\tilde{\vec{E}}\cdot\tilde{\vec{E}}^* = \frac{1}{2}\varepsilon_0(E_xE_x^* + E_yE_y^*)$

$u_E = \frac{1}{2}\varepsilon_0 E_0^2$

spec. případy:

1) $\delta = 0$ $\vec{J} = \begin{pmatrix} \cos\alpha \\ \sin\alpha \end{pmatrix}$

2) $\delta = \pi$ $\vec{J} = \begin{pmatrix} \cos\alpha \\ -\sin\alpha \end{pmatrix}$

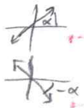

$e^{i\frac{\pi}{2}} = \cos\frac{\pi}{2} + i\sin\frac{\pi}{2} = i$

$e^{-i\frac{\pi}{2}} = -i$

$\cos\frac{\pi}{4} = \sin\frac{\pi}{4} = \frac{1}{\sqrt{2}}$

3) kruhově pol. světlo $a_x = a_y \Rightarrow \operatorname{tg}\alpha = \frac{a_y}{a_x} = 1 \Rightarrow \alpha = \frac{\pi}{4}$

$\delta = \frac{\pi}{2}$ $\vec{J} = \frac{1}{\sqrt{2}}\begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$ ... LCP (levotočivé kruhově pol.)

$\delta = -\frac{\pi}{2}$ $\vec{J} = \frac{1}{\sqrt{2}}\begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$ ... RCP (pravotočivé kruhově pol.)

Způsoby polarizace

1) lineární dichroismus = různá absorpce pro $\vec{E}_{ef}$ různé směry kmitů v anizotrop. látkách
→ POLARIZÁTOR

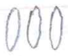

$\vec{E}$ absorpce → nepropouští

→ $\vec{E}$ propouští ... kmitosměr polarizátoru

2) lineární dvojlom

WOLLASTONŮV POLARIZÁTOR

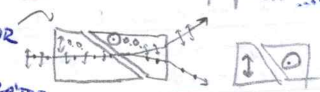

GLANŮV-THOMPSONŮV POLARIZÁTOR

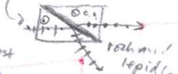

rozhraní, lepidlo

využívá tot. odrazu pro jednu pol. komponentu

oba materiál jednoosý anizotrop. krystal, ale optické osy kolmo na sebe

3) odraz (Brewsterův úhel)

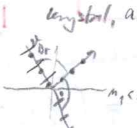

$n_1 < n_2$

odráží se pouze složka kolmá k rov. dopadu (tj. polarizace S)

$r_p(\vartheta_{Br}) = 0$ $\operatorname{tg}\vartheta_{Br} = \frac{n_2}{n_1}$

MALUSŮV ZÁKON

$$\boxed{I(\gamma) = I_0\cos^2\gamma}$$

(průchod jedné lin. pol. vlny)

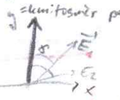

na pol. dopadá nepolarizované světlo (všechny směry mají stejnou pravděpodobnost) $\gamma \in [0, 2\pi]$

$I_p = \frac{1}{2\pi}\int_0^{2\pi} I_0\cos^2\gamma\, d\gamma = \frac{I_0}{2\pi}\int_0^{2\pi}\left(\frac{1+\cos 2\gamma}{2}\right)d\gamma = \frac{I_0}{2\pi}\left[\frac{\gamma}{2}\right]_0^{2\pi}$

$\boxed{I_p = \frac{1}{2}I_0}$ → ideální polarizátor propouští polovinu intenzity nepol. světla

Jonesova matice polarizátoru:

$$\boxed{\overleftrightarrow{T}_{pol} = \begin{pmatrix} \cos^2\beta & \sin\beta\cos\beta \\ \sin\beta\cos\beta & \cos^2\beta \end{pmatrix}}$$

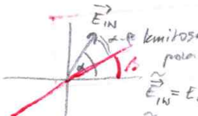

$\tilde{\vec{E}}_{IN} = E_0\begin{pmatrix} \cos\alpha \\ \sin\alpha \end{pmatrix}e^{i\varphi}$

$\tilde{\vec{E}}_{OUT} = E_0\cos(\alpha-\beta)\begin{pmatrix} \cos\beta \\ \sin\beta \end{pmatrix}e^{i\varphi}$

$\tilde{E}_{OUT,x} = E_0(\cos\alpha\cos^2\beta + \sin\alpha\sin\beta\cos\beta)e^{i\varphi}$

$\tilde{E}_{OUT,y} = E_0(\sin\beta\cos\beta\cos\alpha + \sin^2\beta\sin\alpha)e^{i\varphi}$

$$\tilde{\vec{E}}_{OUT} = \overleftrightarrow{T}_{pol}\tilde{\vec{E}}_{IN}$$

$k_0 = \frac{2\pi}{\lambda_0}$

Jonesova matice fázové destičky (v osové poloze)

$$\boxed{\overleftrightarrow{T}_\varphi = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & e^{i\varphi} \end{pmatrix}}$$

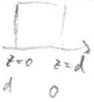

$z=0$ $z=d$

$\tilde{E}_x(0) = a_x e^{-i\omega t}$ $\tilde{E}_x(d) = a_x e^{ik_0 n_x d}e^{-i\omega t}$

$\tilde{E}_y(0) = a_y e^{-i\omega t}$ $\tilde{E}_y(d) = a_y e^{ik_0 n_y d}e^{-i\omega t}$

$$\begin{pmatrix} \tilde{E}_x(d) \\ \tilde{E}_y(d) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} e^{ik_0 n_x d} & 0 \\ 0 & e^{ik_0 n_y d} \end{pmatrix}\begin{pmatrix} \tilde{E}_x(0) \\ \tilde{E}_y(0) \end{pmatrix}$$

$k_0 n_x d = \varphi_x$

$k_0 n_y d = \varphi_y$

$\varphi = \varphi_y - \varphi_x = k_0(n_y - n_x)d$

Δ_{OD} ... rozdíl opt. drah

čtvrtvlnová destička

$\Delta_{OD} = \frac{\lambda_0}{4}$ (dráh. rozdíl)

$$\boxed{\overleftrightarrow{T}_{\frac{\lambda}{4}} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & e^{i\frac{\pi}{2}} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & i \end{pmatrix}}$$

$\boxed{\varphi = k\Delta_{OD}}$ fáz. rozdíl

$\varphi = \frac{2\pi}{\lambda_0}\frac{\lambda_0}{4} = \frac{\pi}{2}$

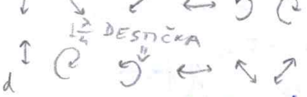

Jonesova matice rotátoru (v osové poloze)

$$\boxed{\overleftrightarrow{R}(\beta) = \begin{pmatrix} \cos\beta & -\sin\beta \\ \sin\beta & \cos\beta \end{pmatrix}}$$

$\tilde{\vec{E}}_{IN} = E_0\begin{pmatrix} \cos\alpha \\ \sin\alpha \end{pmatrix}e^{i\varphi}$

$\tilde{\vec{E}}_{OUT} = E_0\begin{pmatrix} \cos(\alpha+\beta) \\ \sin(\alpha+\beta) \end{pmatrix}e^{i\varphi}$

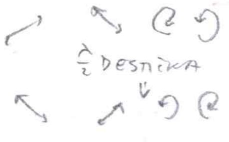

polovlnová destička

$\Delta_{OD} = \frac{\lambda}{2}$

$$\boxed{\overleftrightarrow{T}_{\frac{\lambda}{2}} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & e^{i\pi} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}}$$

$\varphi = \frac{2\pi}{\lambda}\frac{\lambda}{2} = \pi$

3 ODRAZ A LOM (na rozhraní dvou dielektrik) homog., izotropní, nemagnetické, neabsorbující

rovinné rozhraní s polohovými vektory $\vec{r}_B = (x, y, 0)$ (nepř.) $\Rightarrow$ podm. spojitosti $\vec{E}_{i,\text{tečná}}(\vec{r}_B, t) + \vec{E}_{r,\text{tečná}}(\vec{r}_B, t) = \vec{E}_{t,\text{tečná}}(\vec{r}_B, t)$ $\forall \vec{r}_B$ $\forall t$

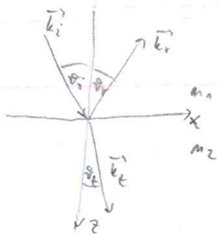

$\vec{\nu} = (0, 0, -1)$ ... normála k rozhraní

$\vec{E}_{\text{tečná}} = \vec{\nu} \times (\vec{E} \times \vec{\nu}) \Rightarrow \vec{\nu} \times (\vec{E}_{0i} e^{i(\vec{k}_i \cdot \vec{r}_B - \omega_i t)} \times \vec{\nu}) + \vec{\nu} \times (\vec{E}_{0r} e^{i(\vec{k}_r \cdot \vec{r}_B - \omega_r t)}) \times \vec{\nu} = \vec{\nu} \times (\vec{E}_{0t} e^{i(\vec{k}_t \cdot \vec{r}_B - \omega_t t)}) \times \vec{\nu}$

rovina dopadu $(\vec{k}_i, \vec{\nu})$ ... xz

$\vec{E}_{0i,r,t} \neq f(\vec{r}_B, t)$ všechny členy stejnou funkční závislost na $\vec{r}_B, t \Rightarrow \vec{k}_i \cdot \vec{r}_B - \omega_i t = \vec{k}_r \cdot \vec{r}_B - \omega_r t = \vec{k}_t \cdot \vec{r}_B - \omega_t t$

$$\tilde{\vec{E}}_i = \tilde{\vec{E}}_{0i} e^{i(\vec{k}_i \cdot \vec{r} - \omega_i t)}$$
$$\tilde{\vec{E}}_r = \tilde{\vec{E}}_{0r} e^{i(\vec{k}_r \cdot \vec{r} - \omega_r t)}$$
$$\tilde{\vec{E}}_t = \tilde{\vec{E}}_{0t} e^{i(\vec{k}_t \cdot \vec{r} - \omega_t t)}$$

$\vec{r}_B = 0$: $\omega_i t = \omega_r t = \omega_t t \Rightarrow \boldsymbol{\omega_i = \omega_r = \omega_t}$

$t = 0$: $\vec{k}_i \cdot \vec{r}_B = \vec{k}_r \cdot \vec{r}_B = \vec{k}_t \cdot \vec{r}_B$

$\vec{k}_i = (k_{ix}, 0, k_{iz})$ (rov. dopadu xz)
$\vec{r}_B = (x, y, 0)$ (rozhraní)
$\Big\} \vec{k}_i \cdot \vec{r}_B = k_{ix} x$

$\vec{k}_r = (k_{rx}, k_{ry}, k_{rz})$
$\vec{k}_t = (k_{tx}, k_{ty}, k_{tz})$

$k_{ix} x = k_{rx} x + k_{ry} y = k_{tx} x + k_{ty} y$ $\forall \vec{r}_B$

$k_{ix} = k_i \sin\vartheta_i$

$\Downarrow$ $k_{ry} = 0$, $k_{ix} = k_{rx}$

$\Downarrow$ $k_{ty} = 0$, $k_{ix} = k_{tx}$

$\Rightarrow \vec{k}_i = (k_{ix}, 0, k_{iz})$, $\vec{k}_r = (k_{rx}, 0, k_{rz})$, $\vec{k}_t = (k_{tx}, 0, k_{tz})$ } leží v rovině dopadu xz

$$\boxed{\vec{k}_i, \vec{k}_r, \vec{k}_t \text{ leží v rovině dopadu}}$$

$k_i = \frac{\omega}{c} n_1 = k_r$

$k_i \sin\vartheta_i = k_r \sin\vartheta_r$

ZÁKON ODRAZU $\boxed{\vartheta_i = \vartheta_r}$

$\Leftarrow \frac{\omega}{c} n_1 \sin\vartheta_i = \frac{\omega}{c} n_1 \sin\vartheta_r$

$\Downarrow$ $\frac{\omega}{c} n_1 \sin\vartheta_i = \frac{\omega}{c} n_2 \sin\vartheta_t$

SNELLŮV ZÁKON (ZÁKON LOMU)

$$\boxed{n_1 \sin\vartheta_i = n_2 \sin\vartheta_t}$$

$n_1 < n_2$ OL na opt. hustším pr. $\Rightarrow \vartheta_t < \vartheta_i$
$n_1 > n_2$ OL na opt. řidším pr. $\Rightarrow \vartheta_t > \vartheta_i$

totální odraz na opt. řidším pr., $\vartheta_t = \frac{\pi}{2}$ pro $\vartheta_i > \vartheta_c$ ... kritický (mezní) úhel $\rightarrow$ výkon nesený odraženou vlnou je roven výkonu nesenému dopadající vlnou

$$\boxed{\sin\vartheta_c = \frac{n_2}{n_1}}$$

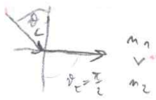

$n_1 \sin\vartheta_c = n_2 \sin\frac{\pi}{2}$

využití: zrcátka (větší odrazivost), světlovody

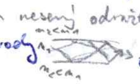

, refraktometry (měření indexu lomu)

Evanescentní vlna pokud je prostředí 2 dostatečně tenké $\Rightarrow$ FTIR část projde
- nutná pro zajištění podmínek spojitosti na rozhraní
- směrem do prostředí 2 je exponenciálně tlumena
- podél rozhraní nese výkon
- není příčná (tj. $\exists$ složky $\vec{E}$ a $\vec{B}$ $\parallel$ s $\vec{k}$)

Vztah mezi mag. polem, vlnovým vekt. a el. polem postupné, rovinné, homogenní netlumené vlny $\vec{B} = \frac{1}{\omega} \vec{k} \times \vec{E}$

FRESNELOVY VZTAHY

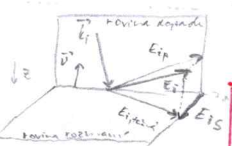

vlna obecné polarizace $\vec{E}_i$ rozložíme na 2 složky
- $\vec{E}_{is}$ ... polarizace s (senkrecht) – kolmá k rovině dopadu
- $\vec{E}_{ip}$ ... polarizace p (parallel) – rovnoběžná s rovinou dopadu

Fresnelovy koeficienty (amplitudové) odrazu a transmise ... obecně komplexní

$$\boxed{\begin{aligned} \tilde{r}_s &= \frac{\tilde{E}_{rs}}{\tilde{E}_{is}} = \frac{|\tilde{E}_{rs}|}{|\tilde{E}_{is}|} e^{i\delta_{rs}} & \tilde{r}_p &= \frac{\tilde{E}_{rp}}{\tilde{E}_{ip}} = \frac{|\tilde{E}_{rp}|}{|\tilde{E}_{ip}|} e^{i\delta_{rp}} \\ \tilde{t}_s &= \frac{\tilde{E}_{ts}}{\tilde{E}_{is}} = \frac{|\tilde{E}_{ts}|}{|\tilde{E}_{is}|} e^{i\delta_{ts}} & \tilde{t}_p &= \frac{\tilde{E}_{tp}}{\tilde{E}_{ip}} = \frac{|\tilde{E}_{tp}|}{|\tilde{E}_{ip}|} e^{i\delta_{tp}} \end{aligned}}$$

pro reálné amplitudy $E_{0rs}, E_{0rp}, E_{0ts}, E_{0tp}, E_{0is}, E_{0ip}$ potom: $\delta_{rs} = 0$ nebo π

a případ neabs. prostředí $\delta_{rp} = 0$ nebo π

(a vyloučíme totální odraz) $\delta_{ts} = \delta_{tp} = 0$

a r_s, r_p, t_s, t_p jsou reálná čísla

$$\boxed{\begin{aligned} r_s &= \pm \frac{E_{0rs}}{E_{0is}} & r_p &= \pm \frac{E_{0rp}}{E_{0ip}} \\ t_s &= \frac{E_{0ts}}{E_{0is}} & t_p &= \frac{E_{0tp}}{E_{0ip}} \end{aligned}}$$

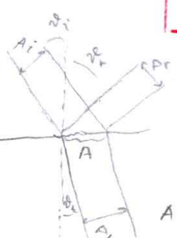

$I_i = \langle S_i \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0i}^2$ $\quad$ dopadající výkon $J_i = A_i \langle S_i \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0i}^2 A \cos\vartheta_i$

$I_r = \langle S_r \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0r}^2$ $\quad$ $J_r = A_r \langle S_r \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0r}^2 A \cos\vartheta_r$

$I_t = \langle S_t \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_2 E_{0t}^2$ $\quad$ $J_t = A_t \langle S_t \rangle_T = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_2 E_{0t}^2 A \cos\vartheta_t$

$n_1 > n_2$, $\vartheta_i > \vartheta_c$

$A = \frac{A_i}{\cos\vartheta_i} = \frac{A_r}{\cos\vartheta_r} = \frac{A_t}{\cos\vartheta_t}$

$I = \langle uc \rangle_T = c \langle u \rangle_T = c \frac{1}{2} \varepsilon_0 \varepsilon_r E_0^2 = \frac{1}{2} \varepsilon_0 n^2 c E_0^2$ ale pak nevyjdou Fresnelovy vztahy?

ZZE: $J_i = J_r + J_t$ $\rightarrow n_1 E_{0i}^2 \cos\vartheta_i = n_1 E_{0r}^2 \cos\vartheta_r + n_2 E_{0t}^2 \cos\vartheta_t$ $\quad / : E_{0i}^2$

$n_1 \cos\vartheta_i = n_1 r_{s,p}^2 \cos\vartheta_i + n_2 t_{s,p}^2 \cos\vartheta_t$ $\quad / n_1 \cos\vartheta_i$

$$(*) \quad 1 = r_{s,p}^2 + \frac{n_2}{n_1} \frac{\cos\vartheta_t}{\cos\vartheta_i} t_{s,p}^2$$

Elektrické pole vln kolmé k rovině dopadu (polarizace s):

$$\boxed{r_s = \frac{n_1 \cos\vartheta_i - n_2 \cos\vartheta_t}{n_1 \cos\vartheta_i + n_2 \cos\vartheta_t}} = \frac{\sin(\vartheta_t - \vartheta_i)}{\sin(\vartheta_t + \vartheta_i)}$$

$$\boxed{t_s = 1 + r_s = \frac{2 n_1 \cos\vartheta_i}{n_1 \cos\vartheta_i + n_2 \cos\vartheta_t}}$$

všechny složky leží v rovině rozhraní

$E_{i,\text{tečná}} = E_{iy}$
$E_{r,\text{tečná}} = E_{ry}$
$E_{t,\text{tečná}} = E_{ty}$

podmínka spojitosti $E_{iy} + E_{ry} = E_{ty}$

$E_{iy} + r_s E_{iy} = t_s E_{iy}$

Patří mezi tzv. Stokesovy vztahy $1 + r_s = t_s$ $\rightarrow$ dosadíme do (*)

Elektrické pole vln v rovině dopadu (polarizace p):

$$\boxed{r_p = \frac{n_1 \cos\vartheta_t - n_2 \cos\vartheta_i}{n_1 \cos\vartheta_t + n_2 \cos\vartheta_i}} = \frac{\operatorname{tg}(\vartheta_t - \vartheta_i)}{\operatorname{tg}(\vartheta_t + \vartheta_i)}$$

vektory el. intenzity kmitají v rovině dopadu

$$\boxed{t_p = (1 + r_p) \frac{\cos\vartheta_i}{\cos\vartheta_t} = \frac{2 n_1 \cos\vartheta_t}{n_1 \cos\vartheta_i + n_2 \cos\vartheta_t}}$$

odraz na opt. hustším pr. ($n_1 < n_2$)

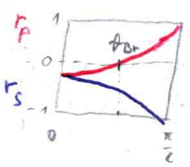

$r_s = \frac{|E_{ry}|}{|E_{iy}|} e^{i\pi} = -\frac{|E_{ry}|}{|E_{iy}|}$

$r_s < 0 \Rightarrow$ změna fáze o π pro všechna ϑ_i

$r_p < 0$ $\vartheta_i < \vartheta_{Br} \Rightarrow$ změna fáze o π

$r_p > 0$ $\vartheta_i > \vartheta_{Br} \Rightarrow$ fáze se nemění

$\operatorname{tg}(\vartheta_{Br} + \vartheta_t) \rightarrow \infty$

Brewsterův úhel ϑ_{Br}

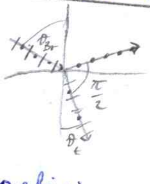

$\Rightarrow r_p = 0$ $\quad \vartheta_{Br} + \vartheta_t = \frac{\pi}{2}$

$$\boxed{\operatorname{tg}\vartheta_{Br} = \frac{n_2}{n_1}}$$

odraz na opt. řidším pr. ($n_1 > n_2$)

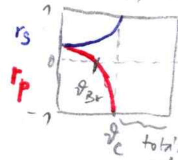

totální odraz $\Rightarrow \tilde{r}_s, \tilde{r}_p \in \mathbb{C}$

pro $\vartheta_i \geq \vartheta_c$ $\rightarrow$ totální odraz s obecným fáz. posuvem mezi dopadající a odraženou vlnou

pro $\vartheta_i < \vartheta_c$: $\Rightarrow$ komplexní amplitudové koef. $|\tilde{r}_s| = |\tilde{r}_p| = 1$

$r_s > 0 \Rightarrow$ nemění se fáze

$r_p > 0 \Rightarrow$ -||- $\quad \vartheta_i < \vartheta_{Br}$

$r_p < 0 \Rightarrow$ změna fáze o π $\quad \vartheta_i \in (\vartheta_{Br}, \vartheta_c)$

Výkonové koeficienty odrazu a lomu

$J_i = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0i}^2 A \cos\vartheta_i$

$J_r = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_1 E_{0r}^2 A \cos\vartheta_i$

$J_t = \frac{1}{2} \varepsilon_0 c n_2 E_{0t}^2 A \cos\vartheta_t$

$$\boxed{R_{s,p} = \frac{J_r}{J_i} = \frac{E_{0r}^2}{E_{0i}^2} = |r_{s,p}|^2}$$

$$\boxed{T_{s,p} = \frac{J_t}{J_i} = \frac{E_{0t}^2}{E_{0i}^2} \frac{n_2}{n_1} \frac{\cos\vartheta_t}{\cos\vartheta_i} = \frac{n_2}{n_1} \frac{\cos\vartheta_t}{\cos\vartheta_i} |t_{s,p}|^2}$$

FTIR = Frustrated Total Internal Reflection (porušená)

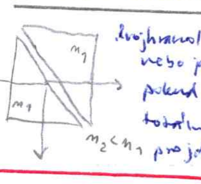

dvojhranol s mezerou – může pracovat jako dělič svazku nebo jako regulovatelný vazební člen

pokud je prostředí $n_2 < n_1$ dostatečně tenké totální odraz porušen, část evanescentní vlny $\rightarrow$ na tomto principu čtečky otisků prstů

4 INTERFERENCE

v lineárním prostředí $(\vec{P}=\varepsilon_0 \chi \vec{E})$ platí v důsledku linearity Max. rov. princip superpozice $\boxed{\vec{E}=\sum_m \vec{E}_m \,,\ \vec{B}=\sum_m \vec{B}_m}$

el. pole nejsme schopni v opt. oboru detekovat → pozorujeme při skládání stř. hodnot hustoty elektrické energie (intenzita vlny) $\boxed{I=\langle u_E\rangle_T=\frac{1}{4}\varepsilon_0\varepsilon_r E_0^2=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2 E_0^2}$

$I=\langle u_E\rangle_T \neq \sum_m I_m$ → modulace $I(\vec{r})$ $\quad [I]=\mathrm{J\,m^{-3}}$

stupeň koherence – zachycuje schopnost vln interferovat

(monochromatické vlny stejné frekvence jsou dokonale koherentní)

interferenční jev demonstrovány při skládání vln z jednoho kvazimonochromatického zdroje po proběhnutí různých optických drah

zdroj (kvazimonochr.) — dělení amplitudy / dělení vlnoplochy

dělení amplitudy: (dělič svazků) BS – beamsplitter

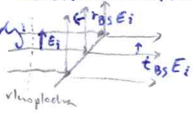

dělení vlnoplochy: (Billetova dvojčočka) (Lloydovo zrcadlo)

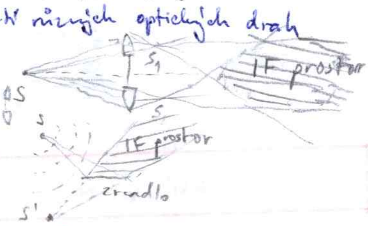

DVOUSVAZKOVÁ IF ROVINNÝCH VLN

(monochromatických, lin. polarizovaných, obecně fáz. posunuté)

2 vlny: $\tilde{\vec{E}}_1=\vec{E}_{01}e^{i(\vec{k}_1\cdot\vec{r}-\omega t+\delta_{01})}=\vec{E}_{01}e^{i\varphi_1(\vec{r})}e^{-i\omega t}$

$\tilde{\vec{E}}_2=\vec{E}_{02}e^{i(\vec{k}_2\cdot\vec{r}-\omega t+\delta_{02})}=\vec{E}_{02}e^{i\varphi_2(\vec{r})}e^{-i\omega t}$ $\quad \tilde{\vec{E}}=\tilde{\vec{E}}_1+\tilde{\vec{E}}_2$ $\quad \boxed{I=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\,\tilde{\vec{E}}\cdot\tilde{\vec{E}}^*}$

$I(\vec{r})$ … vše závislé na $\vec{r}$

$I=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2(\tilde{\vec{E}}_1+\tilde{\vec{E}}_2)\cdot(\tilde{\vec{E}}_1^*+\tilde{\vec{E}}_2^*)=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\big(\underbrace{\vec{E}_{01}\cdot\vec{E}_{01}}_{E_{01}^2}+\vec{E}_{01}\cdot\vec{E}_{02}e^{i(\varphi_1-\varphi_2)}+\vec{E}_{01}\cdot\vec{E}_{02}e^{-i(\varphi_1-\varphi_2)}+\underbrace{\vec{E}_{02}\cdot\vec{E}_{02}}_{E_{02}^2}\big)$

$I=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\left(E_{01}^2+E_{02}^2+2\vec{E}_{01}\cdot\vec{E}_{02}\cos(\varphi_1-\varphi_2)\right)$

výsledek je reálný a nezávisí na čase; dále budeme předpokládat, že úhel α mezi $\vec{E}_{01}$ a $\vec{E}_{02}$ je malý

$\boxed{I(\vec{r})=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\left(E_{01}^2+E_{02}^2+2E_{01}E_{02}\cos\alpha\cos\delta_{12}(\vec{r})\right)}$

$\delta_{12}(\vec{r})$ … fáz. rozdíl → $\cos\alpha\cong 1$ ⇒ IF téměř souhlasně polarizovaných vln:

$\boxed{I(\vec{r})=I_1+I_2+2\sqrt{I_1I_2}\cos\delta_{12}(\vec{r})}$ $\quad I_1=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2E_{01}^2$, $\quad I_2=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2E_{02}^2$

$\varphi_1(\vec{r})=\vec{k}_1\cdot\vec{r}+\delta_{01}$

$\varphi_2(\vec{r})=\vec{k}_2\cdot\vec{r}+\delta_{02}$ $\quad$ fáz. rozdíl $\delta_{12}(\vec{r})=\varphi_1(\vec{r})-\varphi_2(\vec{r})$

IF člen ($\alpha=0,\pi$ max. odchylka od $I=\sum I_m$; $\alpha=\frac{\pi}{2}$ vymizí IF člen → není odchylka od $I=\sum I_m$)

spec. $I_1=I_2=I_0$

$\boxed{I(\vec{r})=4I_0\cos^2\frac{\delta_{12}(\vec{r})}{2}}$

$I(\vec{r})=2I_0+2I_0\cos\delta_{12}=2I_0(1+\cos\delta_{12})=4I_0\left(\frac{1+\cos\delta_{12}}{2}\right)=4I_0\cos^2\frac{\delta_{12}}{2}$

⇒ $I\in[0,4I_0]$

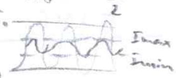

viditelnost – popis kontrastu IF proužků

$\boxed{V=\frac{I_{max}-I_{min}}{I_{max}+I_{min}}}$ $\quad V\in[0,1]$

$I_{max}=4I_0$, $I_{min}=0$ ⇒ $V=1$

$I_{max}=I_{min}$ ⇒ $V=0$

$\boxed{\text{IF max}: \cos\delta_{12}(\vec{r})=1 \Rightarrow \delta_{12}(\vec{r})=2m\pi}$

$\boxed{\text{IF min}: \cos\delta_{12}(\vec{r})=-1 \Rightarrow \delta_{12}(\vec{r})=(2m-1)\pi}$

$\delta_{12}(\vec{r})=\varphi_1(\vec{r})-\varphi_2(\vec{r})=k\Delta_0=k_0 n\Delta_0=k_0\Delta$

IF obrazec: delokalizovaný (je všude), reálný (je vidět v rozptýleném světle na matnici)

$\Delta=n\Delta_0$ … rozdíl optických drah

Δ_0 … rozdíl geom. drah

dvousvazková IF vln $\vec{k}_1 \parallel \vec{k}_2$

→ $k_1=\frac{\omega}{c}n=k_2$ (monochr. vlna) ⇒ $|\vec{k}_1|=|\vec{k}_2|$ a pokud $\vec{k}_1\parallel\vec{k}_2$ ⇒ $\vec{k}_1-\vec{k}_2=0$, (také předpokládáme $\vec{E}_1\parallel\vec{E}_2$ souhlasně polarizované)

$\varphi_1(\vec{r})-\varphi_2(\vec{r})=(\vec{k}_1-\vec{k}_2)\cdot\vec{r}+\delta_{01}-\delta_{02}=\delta_{01}-\delta_{02}=\delta_{12}$ → nezávisí na $\vec{r}$ ⇒ $\boxed{I(\vec{r})=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\left(E_{01}^2+E_{02}^2+2E_{01}E_{02}\cos\delta_{12}\right)}$ → také nezávisí na $\vec{r}$

⇒ v IF prostoru se neobjeví střídání světlých a tmavých míst ale celý IF prostor se rozsvěcí a zhasíná v závislosti na δ_{12}, ale $\nexists$ v reálném světě nelze realizovat jednu homog. rovinnou vlnu, ani se nezbavíme jevů difrakce (které mnohdy přispějí vln o různých směrech vlnových vektorů)

(přesto tento popis užitečný k objasnění činnosti interferometrů)

Interferometry

- dvousvazkové (Michelsonův, Jaminův, Machův–Zehnderův, …)
- vícesvazkové (Fabryův–Pérotův, …)

můžeme dělit i na základě principu vzniku IF: dělení amplitudy (např. Michelsonův), dělení vlnoplochy (Fizeaův)

KO – kolimační optika

FO – fokusační optika

Michelsonův IF

→ rozdíl opt. drah mech. posuvem zrcadel

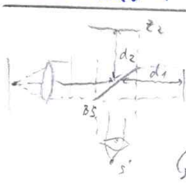

ideál:

dráhový rozdíl $\Delta l=2(d_1-d_2)$

fázový rozdíl $\delta_{12}=k\Delta l=2k(d_1-d_2)$

$=\frac{4\pi}{\lambda}(d_1-d_2)=\frac{4\pi}{\lambda_0}n(d_1-d_2)$ ← index lomu vzduch. prostředí

$\vec{k}_1\parallel\vec{k}_2$

$\delta_{12}(\vec{r})=\underbrace{(\vec{k}_1-\vec{k}_2)}_{0}\cdot\vec{r}+\delta_{01}-\delta_{02}=\delta_{12}$

$\neq f(\vec{r})$ ⇒ není prostorová modulace

opět jedna rovinná vlna: ale pod úhlem ϑ

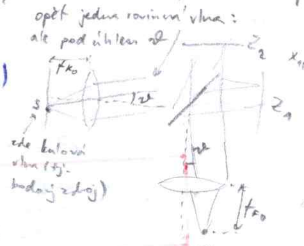

ze kolové vlny (z jednoho zdroje)

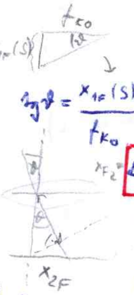

$\operatorname{tg}\vartheta=\frac{x_{1F}(S)}{f_{KO}}$

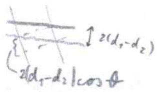

$\boxed{\Delta x(S')=f\operatorname{tg}\vartheta\approx f\vartheta}$

vzdálenost od osy interferometru

(případ $\vec{k}_1\nparallel\vec{k}_2$) → mnoho rovinných vln pod různými úhly: oblast zdroje S (ohnisková rovina KO) vyplněna světlem: body vyzařující kulové vlny které se po průchodu kolimátorem mění na rovinné vlny, pro některé body splněna podm. konstruktivní IF pro jiné destr. IF na základě úhlu

pro malé úhly

Jaminův IF

→ rozdíl opt. drah změnou fáz. rychlosti

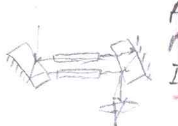

fáz. rozdíl určen indexem lomu plynu v kyvetě (ten je fci tlaku)

$I_{S'}[n(p_{plyn})]=I_{MAX}(S')\cos^2\left\{\left[n(p_{plyn})-1\right]\frac{\omega}{c}d\cos\vartheta\right\}$

$x_F(S')=f_{FO}\operatorname{tg}\vartheta$ ← $\operatorname{tg}\vartheta=\frac{x_{2F}(S')}{f_{FO}}$

pro malé úhly → $x_F(S')\approx f_{FO}\vartheta$

$\delta(S')=\frac{4\pi}{\lambda_0}n(d_1-d_2)\cos\vartheta$

$\delta(\vartheta)$ $=2m\pi$ IF max

$=(2m+1)\pi$ IF min

$I_{S'}(x_F,y_F)\cong I_{max}(S')\cos^2\delta(S')$

$\operatorname{tg}\vartheta=\frac{\sqrt{x_F^2+y_F^2}}{f}$

ze symetrie $\delta=$ konst. jsou v ohniskové rovině kružnice

Haidingerovy kroužky (proužky) (kroužky stejného sklonu)

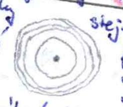

fáz. rozdíl závisí na úhlu dopadu vlny ϑ

obrazec: reálný a lokalizovaný právě jen v ohniskové rovině

→ bez FO: IF obrazec virtuální, lokalizovaný v $z\to-\infty$

planparalelní dielektrická deska

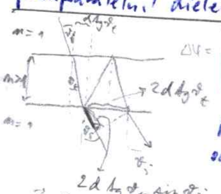

$\Delta\psi=$ $\boxed{\delta_{12}=2dk_0 n\cos\vartheta_t}$

průchod: $\Delta\psi=2dk_0\cos\vartheta_t$

odraz: $\Delta\psi=2dk_0\cos\vartheta_t-\pi_0$ ← odražená vlna na opt. hustším pr.

$2d\,\operatorname{tg}\vartheta_t\sin\vartheta_i$

pro $\vec{k}_1\parallel\vec{k}_2$ opět zhasínání a rozsvěcování IF prostoru bez modulace

abychom viděli IF proužky → FO

IF obrazec: virtuální, lokalizovaný v ∞ (případ $\vec{k}_1\nparallel\vec{k}_2$)

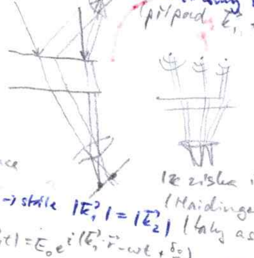

lze získat i kroužky stejného sklonu (Haidingerovy kroužky)

Fizeauovy proužky

(kroužky stejné tloušťky)

parametrem splnění IF podmínky konstruktivní (fázový rozdíl) → tloušťka vrstvy v daném místě

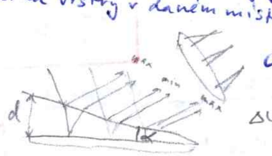

$d=x\operatorname{tg}\alpha\approx x\alpha$

$\Delta\psi\cong 2dk_0 n\cos\vartheta_t-\pi$

dvousvazková IF vln $\vec{k}_1 \nparallel \vec{k}_2$

→ monochr. vlny → stále $|\vec{k}_1|=|\vec{k}_2|$

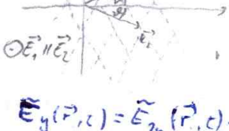

$\vec{k}_1=(k\sin\vartheta,0,k\cos\vartheta)$

$\vec{k}_2=(-k\sin\vartheta,0,k\cos\vartheta)$

(taky asi předp. $\vec{E}_1\parallel\vec{E}_2$)

$\tilde{E}_{1y}(\vec{r},t)=E_0e^{i(\vec{k}_1\cdot\vec{r}-\omega t+\frac{\delta_0}{2})}$

$\tilde{E}_{2y}(\vec{r},t)=E_0e^{i(\vec{k}_2\cdot\vec{r}-\omega t-\frac{\delta_0}{2})}$

IF obrazec delokalizovaný a reálný (lze vidět bez optiky)

v místě $\vec{r}=0,\ t=0$ fáz. rozdíl δ_0 → rozdílné I mezi oběma vlnami

$\tilde{E}_y(\vec{r},t)=\tilde{E}_{1y}(\vec{r},t)+\tilde{E}_{2y}(\vec{r},t)=E_0e^{i(k_zz-\omega t)}\left(e^{i(k_xx+\frac{\delta_0}{2})}+e^{-i(k_xx+\frac{\delta_0}{2})}\right)$

$\tilde{E}_y(\vec{r},t)=2E_0\cos\left(k_xx+\frac{\delta_0}{2}\right)e^{i(k_zz-\omega t)}$ ⇒ modulace intenzity ve směru x

$I=\langle u_E\rangle_T=\frac{1}{4}\varepsilon_0 n^2\,\tilde{\vec{E}}\cdot\tilde{\vec{E}}^*=4I_0^2\cos^2\left(k_xx+\frac{\delta_0}{2}\right)=2I_0\left(1+\cos(2k_xx+\delta_0)\right)$

IF N vln s rovnoběžnými $\vec{k}$, stejnými amplitudami E_0 a stejnými fáz. rozdíly δ

fáz. posun mezi m-tou a m+1 vlnou $\delta_{m,m+1} = \delta$, uvažujeme rovinné vlny s vektorem $\vec{k} = (k\sin\vartheta, 0, k\cos\vartheta)$ nezávislý na m

pro m-tou vlnu ($m \in [0, N-1]$) platí: $E_m(x,z,\vartheta,t) = E_0 e^{ikx\sin\vartheta} e^{ikz\cos\vartheta} e^{-i\omega t} e^{im\delta} = E_{m=0}\, e^{im\delta}$

součet N vln: $E_{tot} = E_{m=0} \sum_{m=0}^{N-1} e^{im\delta} = E_{m=0} \frac{1-e^{iN\delta}}{1-e^{i\delta}}$

relativní intenzita: $E_{tot} E_{tot}^* = E_{m=0} E_{m=0}^* \frac{1-e^{iN\delta}}{1-e^{i\delta}} \cdot \frac{1-e^{-iN\delta}}{1-e^{-i\delta}} = |E_0|^2 \frac{\sin^2(N\frac{\delta}{2})}{\sin^2(\frac{\delta}{2})}$ zde přeskočeno pár kroků !!

$\delta = 2\pi \frac{p}{N}$ $\delta \neq 2m\pi$, $p, m \in \mathbb{Z}$ $\frac{p}{N} \notin \mathbb{Z}$ ⟹ v závislosti na δ homogenní modulace celého IF prostoru → zhášení, rozsvícení celého prostoru

IF ∞ vln s rovnoběžnými $\vec{k}$, různými amplitudami a stejnými fáz. rozdíly δ

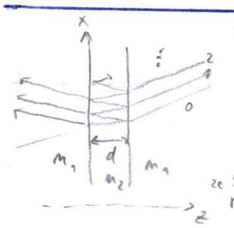

dopadající vlna: $\tilde{\vec{E}}_i = \tilde{\vec{E}}_{0i} e^{ik_1 x\sin\vartheta_i} e^{ik_1 z\cos\vartheta_i} e^{-i\omega t}$ $z<0$

několik z vln ale i jako dopadající vlna

$\tilde{\vec{E}}_{t0} = t_{12} t_{21} e^{i\frac{\delta}{2}} \tilde{\vec{E}}_{0i}$ $\frac{\delta}{2}$ ... fáz. tloušťka vrstvy

$\tilde{\vec{E}}_{t2} = t_{12}(r_{21} r_{12})^2 t_{21} e^{i\frac{\delta}{2}} e^{i2\delta} \tilde{\vec{E}}_{0i}$ (tj. fáz. rozdíl při jednom průchodu vrstvou)

ze Stokesových vztahů $r_{12} = -r_{21} = r$

l-tá prošlá vlna: $\tilde{\vec{E}}_{tl} = t_{12} t_{21} e^{i\frac{\delta}{2}} r^{2l} e^{il\delta} \tilde{\vec{E}}_i$

celkové pole za deskou $\tilde{\vec{E}}_t = t_{12} t_{21} e^{i\frac{\delta}{2}} \tilde{\vec{E}}_i \underbrace{(1 + r^2 e^{i\delta} + r^4 e^{i2\delta} + \dots)}_{\text{geom. řada}}$

$\tilde{\vec{E}}_t = t_{12} t_{21} e^{i\frac{\delta}{2}} \frac{1}{1 - r^2 e^{i\delta}} \tilde{\vec{E}}_i$

$I_t = \frac{1}{2} \varepsilon_0 n^2 \tilde{\vec{E}}_t \cdot \tilde{\vec{E}}_t^* = \dots$ úpravy + užití Stokesových vztahů (z → to má být asi $\frac{1}{4}$)

$$\boxed{I_t = \frac{I_0}{1 + F\sin^2\frac{\delta}{2}}}$$ ... Airyho funkce

$$\boxed{F = \frac{4R}{(1-R)}}$$ ... jemnost

výkonový koef. odrazu $R = r^2$

Fabryův-Pérotův IF

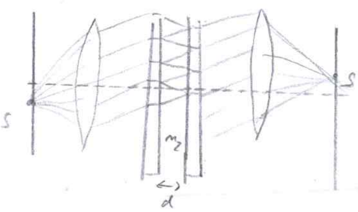

intenzita obrazu S' je modulována Airyho fcí

zda bude obraz intenzivní nebo temný rozhoduje: d, n_2, úhel ϑ_t (tedy poloha bodu S)

třeba piezoelektricky, tlak plynu

⟹ vysoká ostrost ⟹ velmi přesná měření

Monochromatické (monoenergetické) vlny:

- proces neohraničený v čase ani prostoru: $t \in (-\infty, \infty)$, $x \in (-\infty, \infty)$

→ idealizace → fyzikálně nereálné → nenese informaci !

Realita ⟹ kvazimonochromatické vlny $\Delta\omega \neq 0$, $\Delta\omega \ll \omega$ (malé rozdíly frekvencí)

FÁZOVÁ RYCHLOST

$$\boxed{v_p = -\frac{\left(\frac{\partial\varphi}{\partial t}\right)_x}{\left(\frac{\partial\varphi}{\partial x}\right)_t}}$$

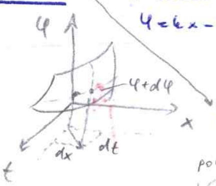

1D vlna: $E = E_0\cos(kx - \omega t + \varphi_0)$

$\varphi = kx - \omega t + \varphi_0$ ... fáze vlny → $\varphi(x,t)$

$d\varphi$ ... změna fáze

$d\varphi = \left(\frac{\partial\varphi}{\partial x}\right)_t dx + \left(\frac{\partial\varphi}{\partial t}\right)_x dt$

propagace konst. fáze v čase $\frac{d\varphi}{dt} = 0$

$\frac{d\varphi}{dt} = \left(\frac{\partial\varphi}{\partial x}\right)_t \underbrace{\frac{dx}{dt}}_{v_p} + \left(\frac{\partial\varphi}{\partial t}\right)_x \frac{dt}{dt} = 0$

$$\boxed{v_p = \frac{\omega}{k}}$$

pokud by měly různé amplitudy → modulace nemá dokonalou

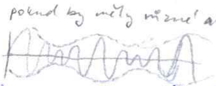

GRUPOVÁ RYCHLOST

$$\boxed{v_g = \left(\frac{d\omega}{dk}\right)_{\bar{\omega}}}$$

rychlost šíření obálky

$E_0' = 2E_0\cos(\Delta k z - \Delta\omega t)$

$v_g = -\frac{\left(\frac{\partial\varphi'}{\partial t}\right)_z}{\left(\frac{\partial\varphi'}{\partial z}\right)_t} = -\frac{-\Delta\omega}{\Delta k}$

$$\boxed{v_g = \frac{\Delta\omega}{\Delta k} = \frac{\omega_1 - \omega_2}{k_1 - k_2}}$$

$\cos\alpha + \cos\beta = 2\cos\frac{\alpha+\beta}{2}\cos\frac{\alpha-\beta}{2}$

2 1D vlny stejné amplitudy: $E_1 = E_0\cos(k_1 z - \omega_1 t)$, $E_2 = E_0\cos(k_2 z - \omega_2 t)$ } $E = E_0[\cos(k_1 z - \omega_1 t) + \cos(k_2 z - \omega_2 t)]$

$= 2E_0 \cos\frac{(k_1+k_2)z - (\omega_1+\omega_2)t}{2} \cos\frac{(k_1-k_2)z - (\omega_1-\omega_2)t}{2}$

zavedeme: nosná frekvence $\bar{\omega} = \frac{1}{2}(\omega_1+\omega_2)$ $\bar{k} = \frac{1}{2}(k_1+k_2)$

frekvence modulační (obálky) $\Delta\omega = \frac{1}{2}(\omega_1-\omega_2)$ $\Delta k = \frac{1}{2}(k_1-k_2)$

$\omega_1 \sim \omega_2$

$\bar{\omega} \gg \Delta\omega$

$$\boxed{E = 2E_0\cos(\bar{k}z - \bar{\omega}t)\cos(\Delta k z - \Delta\omega t)}$$

E_0' se mění pomalu

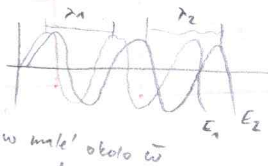

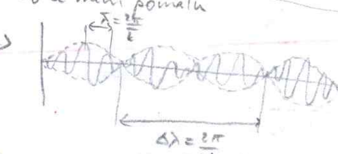

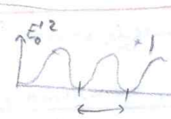

pro $\Delta\omega$ malé okolo $\bar{\omega}$

→ $v_g = \left(\frac{d\omega}{dk}\right)_{\bar{\omega}}$

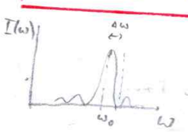

$f(t) = \begin{cases} e^{-i\omega_0 t} & -\Delta t \leq t \leq \Delta t \\ 0 & \text{jinak} \end{cases}$

Fourierova transf.

$F(\omega) = \int_{-\infty}^{\infty} f(t) e^{i\omega t} = \int_{-\Delta t}^{\Delta t} e^{i(\omega-\omega_0)t} dt = \frac{\sin(\omega-\omega_0)\Delta t}{(\omega-\omega_0)\Delta t} 2\Delta t = \mathrm{sinc}[(\omega-\omega_0)\Delta t] 2\Delta t$ (interval zapnutí $2\Delta t$)

$I(\omega) \sim |F(\omega)|^2$

modulace (signál) se šíří rychlostí v_g, která může být větší, stejná nebo menší než fázová rychlost nosné vlny ⟹ každá reálná světelná vlna je omezena v čase (je zapnuta a detekována ve specifickém čase) → takový pulz je složen z mnoha sinusových vln různé amplitudy a fáze

→ vlna konečného trvání představuje frekvenční pásmo (ortlivené spektrální charakteristiky, i kdyby během doby zapnutí bylo ω_0 konstantní)

$\Delta\omega\Delta t \equiv \pi$ od ω_0 do 1. nuly sinu → analog. Heisenbergovy relace neurčitosti

HOLOGRAFIE

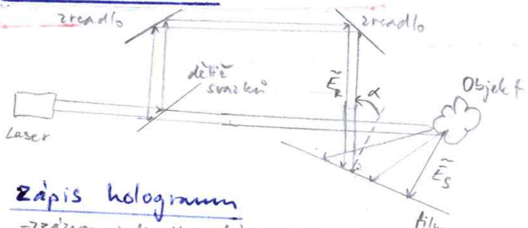

Výsledné pole na filmu: $\tilde{E}_F = \tilde{E}_R + \tilde{E}_S$

Intenzita světla na filmu

$I_F \sim \tilde{E}_F \tilde{E}_F^* = (\tilde{E}_R + \tilde{E}_S)(\tilde{E}_R^* + \tilde{E}_S^*)$

$= A_R^2 + A_S^2 + A_R A_S e^{i(\varphi-\theta)} + A_R A_S e^{i(\theta-\varphi)}$

→ touto intenzitou je exponován film

Zápis hologramu

→ záznam intenzity a fáze pomocí IF s ref. vlnou

propustnost filmu:

$$\boxed{t(x,y) = t_0 - a I_F(x,y)}$$

materiálová konstanta (vyjadřuje zčernání filmu), záznam hologramu

Ref. vlna: → rovinná vlna

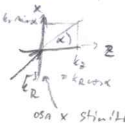

$\tilde{E}_R(x) = A_R e^{i(k_R x\sin\alpha - \omega t)} \approx A_R e^{i(k_R x - \omega t)}$ ($\varphi(x)$)

$= A_R e^{i(\varphi - \omega t)}$

Signální vlna ... obecné složité pole (třeba předp. kulovou vlnu)

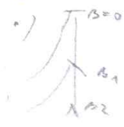

$\tilde{E}_S(x) = A_S e^{i(k_S x_\beta - \omega t)} = A_S e^{i(\theta - \omega t)}$ ($\theta(x)$)

$\theta = f(x,y)$

$A_S = f(x,y)$

Zobrazení hologramu

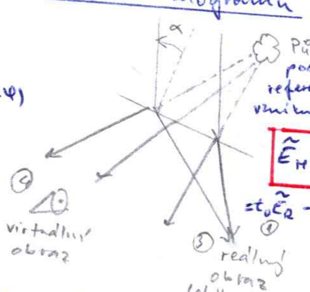

Pův. objekt hologram za identických podmínek jako při expozici pouze referenční vlnou pod stejným úhlem → osvětlíme-li výsledný vznikne po průchodu ref. vlny hologramem

$$\boxed{\tilde{E}_H = t(x,y)\tilde{E}_R} = t_0\tilde{E}_R - a\{\dots\} =$$

$= t_0\tilde{E}_R - a\{(A_R^2 + A_S^2)\tilde{E}_R + A_R^2 A_S e^{i(2\varphi-\theta-\omega t)} + A_R^2 A_S e^{i(\theta-\omega t)}\}$ ① ② ③ ④

①+② ... vlna ve směru šíření původní ref. vlny → nenese žádnou informaci

③ $\sim A_R^2 A_S e^{i(2\varphi-\theta-\omega t)}$ ... vlna fáz. posunutá vůči původní signální vlně (sbíhavá kulová vlna)

5 DIFRAKCE (skalární popis) = odchýlení světla od přímočarého šíření (ohyb) způsobené fyzickou překážkou

z fyzikálního hlediska se jedná o jev interference

Grimaldiho experiment 1665

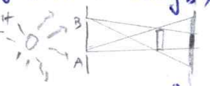

výsledky ze začátku 19. st. (Fresnelovy myšlenky inspirované Huygensem)

paprsek = normála k vlnoploše

apertura = nepropustné stínítko s otvorem

pokud rozměry difr. objektu $\sim \lambda$

=> problém hlavně zanedbání vlnové povahy pole v otvoru není shodné s nabíhající vlnou a překážka není dokonale černá

spokojíme se s 2D zjednodušením (tj. difrakce na 2D objektech), teorie vychází z předpokladů:

1) ignorování vektorový charakter
2) pole je monochromatické s čas. závislostí $e^{-i\omega t}$, pro pole platí skalární Helmholtzova rov. $\boxed{\Delta E + k^2 E = 0}$
3) difraktující objekty (překážky a otvory) jsou rovinné, 2D a jsou podstatně větší než vlnová délka záření, překážky jsou dokonale „černé" → úplně absorbují záření
4) pole v rovině apertury je stejné jako kdyby zde stínítko nebylo (pole v otvoru totožné s polem nabíhající vlny) „Kirchhoffova okrajová podmínka"
5) místo pozorování je od difraktujícího objektu podstatně více vzdáleno než vlnová délka záření

označení: $E(x,y,z,t) = \underline{E(x,y,z)}\, e^{-i\omega t}$ ... skalární pole (t) → (v difrakčních vztazích je zvykem nevypisovat časové závislosti tj. $e^{-i\omega t}$ protože předp. monochr. vlny stejné frekvence)

prostorově závislá skalární komplexní veličina → skalární obdoba komplexní amplitudy elektrického pole

→ skalární kulová (kulové vlnoplochy = plochy konst. fáze) a navíc kulově symetrická (na vlnoploše i konst. amplitudy) vlna vybíhající z obecného bodu Z je $E(x,y,z) = \frac{E_{0Z}}{s} e^{iks}$, kde $s = \sqrt{(x-x_Z)^2+(y-y_Z)^2+(z-z_Z)^2}$, E_{0Z} ...amplituda pro $s=1$, $k = \frac{\omega}{c} = \frac{2\pi}{\lambda}$

neexistuje elektromagnetická (vektorová, alespoň částečně příčná) vlna s kulovou symetrií amplitudy

Huygens-Fresnelův princip

↳ příspěvek sekundárních vlnek k $E(x,y,z)$ od elementu integrační plochy dS, který se nachází v místě (X,Y,Z) se v různých modelech různí:

- kulová, kulově symetrická sekundární vlnka $dE(x,y,z) = E(X,Y,Z)\frac{e^{ikr}}{r}dS$, kde $r = \sqrt{(x-X)^2+(y-Y)^2+(z-Z)^2}$
- aproximace kulové vlny vlnou parabolickou (FRESNELOVA APROXIMACE)
- vztahy zahrnující směrové faktory $dE(x,y,z) = \frac{-i}{\lambda}E(X,Y,Z)\frac{e^{ikr}}{r}K(\vartheta)\,dS$ → Fresnelův-Kirchhoffův integrál; → 2 typy Rayleighova-Sommerfeldova integrálu

jako relativní intenzitu bereme $I(x,y,z) = E(x,y,z)E^*(x,y,z)$, I_0 ...maximální hodnota I v difrakčním obrazci

FRESNEL-KIRCHHOFFŮV INTEGRÁL

$$\boxed{E(x,y,z) = \frac{-i}{\lambda}\iint_{S_A} E(X,Y,0)\frac{e^{ikr}}{r}K(\chi)\,dS_A}$$

→ směrový faktor

paraxiální aproximace $\longrightarrow K(\chi) \approx 1$

využívají obě Fresnelova i Fraunhoferova aproximace

$$\boxed{E(x,y,z) = \frac{-i}{\lambda}\iint_{S_A} E(X,Y,0)\frac{e^{ikr}}{r}\,dS_A}$$

→ popisuje skládání elementárních kulových vln vycházejících z otvoru určeného aperturou v rovině $z=0$

body apertury $(X,Y,0)$, v otevřeném místě apertury A vytváří zdroj Z pole $E(X,Y,0) = E_{0Z}\frac{e^{iks}}{s}$

($dS_A = dX\,dY$) ...integrace probíhá přes rov. vlnoplochu apertury S_A

$r = \sqrt{(x-X)^2+(y-Y)^2+z^2}$

malé z

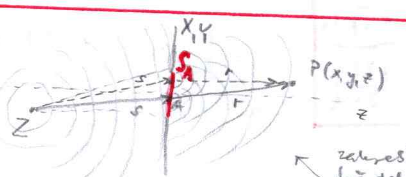

zakresleny pouze dvě difraktované vlny z nekonečně mnoha

Fresnelova aproximace

[obě aproximace jsou paraxiální a předpokládají že zdroj se nachází blízko osy z, stejně tak pozorovatel

studujeme difrakci v úzkém intervalu úhlů od optické osy, proto ve jmenovateli integrandu položíme $r = z$, v exponentu v čitateli to udělat nelze protože člen e^{ikr} se mění (osciluje) velmi rychle ⇒ Aplikujeme Taylorův rozvoj a nahradíme kulové vlny paraboloidními vlnami:

$$r = \sqrt{(x-X)^2+(y-Y)^2+z^2} = z\sqrt{1+\frac{(x-X)^2+(y-Y)^2}{z^2}} \overset{\text{Taylor}}{\cong} z\left(1+\frac{(x-X)^2+(y-Y)^2}{2z^2}\right) = z + \frac{(x-X)^2+(y-Y)^2}{2z}$$

$(1+x)^\alpha \cong 1 + \alpha x$

$$\frac{e^{ikr}}{r} \cong \frac{e^{ikz}}{z} e^{\frac{ik}{2z}[(x-X)^2+(y-Y)^2]} = \frac{e^{ikz}}{z} e^{ik\frac{(x^2+y^2)}{2z}} e^{ik\frac{(X^2+Y^2)}{2z}} e^{-ik\frac{(xX+yY)}{z}}$$

celkově:

$$\boxed{E(x,y,z) \cong \frac{-i}{\lambda}\frac{e^{ikz}}{z}e^{ik\frac{(x^2+y^2)}{2z}}\iint_{S_A}E(X,Y,0)e^{ik\frac{(X^2+Y^2)}{2z}}e^{-ik\frac{(xX+yY)}{z}}\,dX\,dY}$$

platí za podmínky:

$$\boxed{\frac{(x-X)^2+(y-Y)^2}{z^2} \ll 1}$$

→ difrakce na malých otvorech v nepropustné překážce v dostatečné vzdálenosti $z \gg \lambda$ a rozměry otvorů $\gg \lambda$

dlouhé úzké otvory → zjednodušení, řez podmínka se redukuje na $z \gg x - X$ ($z \gg X$)

$\sim 20\lambda$ od apertury

Fraunhoferova aproximace (aproximace vzdáleného pole)

také aproximace na malých otvorech → zanedbání členu $e^{ik\frac{(X^2+Y^2)}{2z}}$

$$\boxed{E(x,y,z) \cong \frac{-i}{\lambda}\frac{e^{ikz}}{z}e^{ik\frac{(x^2+y^2)}{2z}}\iint_{S_A}E(X,Y,0)e^{-ik\frac{(xX+yY)}{z}}\,dX\,dY}$$

použitelnost závisí na poměru vzdálenosti pozorování a velikosti apertury → použitelná pro vzdálenosti:

$\boxed{e^{ik\frac{(X^2+Y^2)}{2z}} \cong 1}$ ⇒ kruhová apertura $R^2 = (X^2+Y^2)$, $\frac{D^2}{4} = X^2+Y^2$

$$\boxed{z \gg z_{MEZ} = \frac{k}{8}D^2 = \frac{2\pi}{8}\frac{D^2}{\lambda} \approx 0{,}8\frac{D^2}{\lambda}}$$

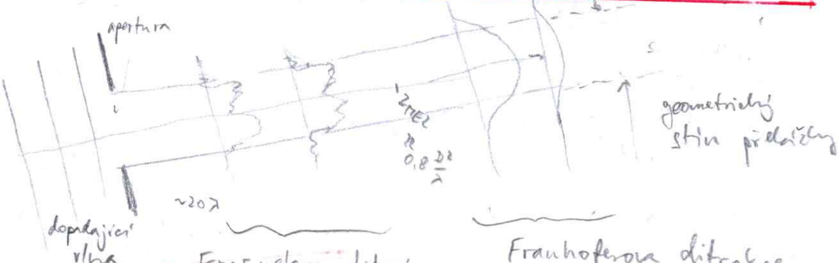

Fresnelova difrakce (intenzita nezasahuje výrazně do geom. stínu)

$\uparrow z$ ⇒ střídání max. a min

Fraunhoferova difrakce (intenzita zasahuje výrazně do geom. stínu)

$\uparrow z$ ⇒ rozšiřuje se profil a intenzita na ose klesá

intenzita na ose z: kruhové apertury

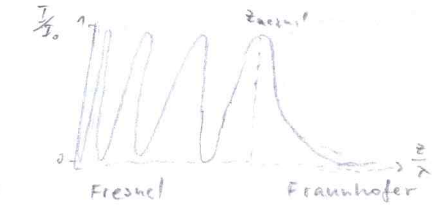

výpočet difrakčního integrálu:

→ numericky pomocí počítačů i pro složité apertury

→ přibližně pomocí Fresnelových zón

Babinetův princip

= princip superpozice pro el. pole aplikovaný na výpočet difrakčního integrálu

$$E(x,y,z) = \frac{-i}{\lambda}\iint_{S_A}E(X,Y,0)\frac{e^{ikr}}{r}dS_A = \frac{-i}{\lambda}\sum_j\iint_{S_j}E(X,Y,0)\frac{e^{ikr}}{r}dS_j$$

kde pro plochu apertury platí $S_A = \sum_j S_j$

pro plochy ve stínítku propustné bereme +, plochy nepropustné −

např.

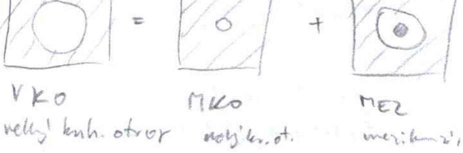

$E_{MEZ} = E_{VKO} - E_{MKO}$

Fresnelovy zóny (přibližný výpočet difr. integrálu) ⇒ vlnoplocha v difr. apertuře se rozdělí na **Fresnelovy polovlnové zóny**

= část integrační plochy, ze které sekundární vlny dospějí do místa pozorování s fáz. rozdíly menšími než π $\quad \Delta\varphi = \pi = k\Delta_{op} = \frac{2\pi}{\lambda}\Delta_{op}$

(na primární vlnoploše kmitají „sekundární zdroje" ve fázi → můžeme převést na dráh. rozdíl $< \frac{\lambda}{2}$)

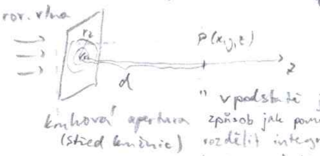

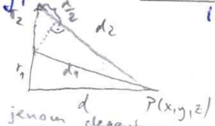

" v podstatě jenom elegantní způsob jak pomocí Babinetova principu rozdělit integrál na jednotlivé sčítance (integrály) které uměli spočítat (byly tabelované)"

$d_1 = d + \frac{\lambda}{2}$

$d_2 = d + 2\frac{\lambda}{2}$

$$\boxed{r_m = \sqrt{\left(d + m\frac{\lambda}{2}\right)^2 - d^2}}$$

Pythagorova věta

$d_m = d + m\frac{\lambda}{2}$, $m \in \mathbb{Z}$

kruh r_1 ... 1. Fresnelova zóna

mezikruží r_2, r_1 - 2. Fresnelova zóna

⋮

mezikruží r_m, r_{m-1} ... m-tá Fresnelova zóna

skládání vlnoploch ze sousedních zón: aby sekundární vlny se skládaly konstruktivně

Z_1... bod z 1. Fr. zóny, k němu $\exists Z_2$ z 2. Fr. zóny že je v P fáz. r. π

příspěvek v P od Z_1: $E(Z_1, P) = \frac{A}{r_1}e^{ikr_1}$ $\quad$ od $Z_2 = \frac{A}{r_2}e^{ikr_2}$

$E(Z_2 P) = \frac{A}{r_2}e^{i(kr_1+\pi)} = \frac{A}{r_2}e^{ikr_1}\underbrace{e^{i\pi}}_{-1} = -\frac{A}{r_2}e^{ikr_1}$

⇒ odečítají se (pouze přibližně protože se amplituda s rostoucí vzdáleností mění) → ne do nuly!

(mohou nahradit čočky)

Fresnelovy zónové desky = opt. prvky, ve kterých jsou některé (např. sudé) Fr. zóny fyzicky zakryty → difr. obrazec složený pouze z odkrytých zón ⇒ fokusační vlastnosti

Celkově: příspěvky sudých zón se vzájemně sčítají (skládají konstruktivně). Stejně tak příspěvky lichých zón. Příspěvky Σ sudých zón a Σ lichých zón se vzájemně odečítají (destruktivní IF) → vzhledem ke změnám amplitud, směrovým faktorům a ploch zón je celkový součet (= přibližné řeš. difr. $\int$) nenulový.

Difrakce na hraně (Fresnelova aproximace)

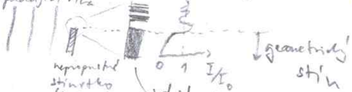

Difrakce na štěrbině (Fresnelova aproximace)

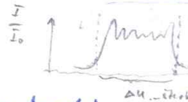

Difrakce na obdélníkové apertuře (Fresnelova aproximace)

záleží na rozměrech

Difrakce na obdélníkové apertuře (Fraunhoferova aproximace)

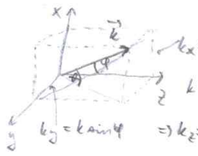

$k_x = k\sin\vartheta$

$k = \sqrt{k_x^2 + k_y^2 + k_z^2}$

$k_y = k\sin\varphi$ $\quad \Rightarrow k_z = \sqrt{1 - \sin^2\vartheta - \sin^2\varphi}$

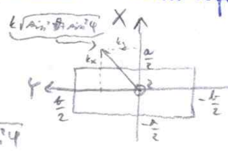

(pohled proti směru šíření proti ose z)

předpokládejme, že na aperturu dopadá rovinná vlna kolmo ⇒ amplituda i fáze v rov. apertury konst.

→ $E(X, Y, 0) = E_0$ (ve Fraunhof. aprox. se již počítá s aprox. malých úhlů $\sin\vartheta \approx \frac{x}{z}$, $\sin\varphi \approx \frac{y}{z}$)

dostáváme:

$$E(x,y,z) \cong \frac{-i}{\lambda z}e^{ikz}e^{ik\frac{(x^2+y^2)}{2z}}E_0\int_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} e^{-ikX\frac{x}{z}}dX\int_{-\frac{b}{2}}^{\frac{b}{2}} e^{-ikY\frac{y}{z}}dY$$

φ, ϑ ... úhly difrakce

$$\int_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} e^{-ikX\frac{x}{z}}dX = \left[\frac{z}{\lambda}\frac{-z}{kjx}e^{-ikX\frac{x}{z}}\right]_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} = \frac{iz}{kx}\left(e^{-ik\frac{ax}{2z}} - e^{+ik\frac{ax}{2z}}\right) = \frac{iz}{kx}\left(-2i\sin\left(\frac{akx}{2z}\right)\right) = \frac{2z}{kx}\frac{a}{a}\sin\left(\frac{akx}{2z}\right)$$

$$\int_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} e^{-ikX\frac{x}{z}}dX = a\frac{\sin\frac{akx}{2z}}{\frac{akx}{2z}} = a\,\mathrm{sinc}(u)$$

hlavní max. $\lim_{u\to 0}\frac{\sin u}{u} = 1$ $\quad$ a první nulový bod $u = \pi = \frac{ax}{2z}\frac{2\pi}{\lambda}$ $\Rightarrow x_1 = \frac{\lambda z}{a}$, analog. $\int_{-\frac{b}{2}}^{\frac{b}{2}} e^{-ikY\frac{y}{z}}dY = b\frac{\sin\frac{bky}{2z}}{\frac{bky}{2z}} = b\frac{\sin v}{v} = b\,\mathrm{sinc}(v)$

$$\boxed{I = E(x,y,z)\cdot E^*(x,y,z)} = \left(-\frac{i}{\lambda}\right)\left(\frac{i}{\lambda}\right)\frac{E_0^2a^2b^2}{z^2}\left(\frac{\sin u}{u}\right)^2\left(\frac{\sin v}{v}\right)^2 = \overbrace{\frac{E_0^2}{\lambda^2 z^2}a^2b^2}^{I_0}\left(\frac{\sin u}{u}\right)^2\left(\frac{\sin v}{v}\right)^2 = \boxed{I_0(a,b,z)\left(\frac{\sin u}{u}\right)^2\left(\frac{\sin v}{v}\right)^2}$$

$u = \frac{a\pi x}{\lambda z}$, $\quad v = \frac{b\pi y}{\lambda z}$ $\quad$ tzv. fázové úhly

intenzita podél osy x: $I(x, 0, z) \propto \frac{1}{z^2}\frac{\sin^2 u}{u^2}$

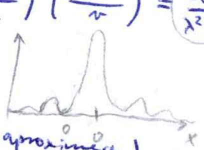

analog. osa y

Zobrazení Fraunhoferova difrakčního obrazce

Difrakce na kruhové apertuře (Fraunhoferova aproximace)

ρ ... polární souřadnice (vzdálenost od osy z) $\quad$ D ... průměr apertury

$$\boxed{I(\rho, z) = I_0\left(\frac{2J_1(\xi)}{\xi}\right)^2} \qquad \boxed{\xi = \frac{kD}{2}\sin\vartheta = \frac{\pi D}{\lambda}\sin\vartheta}$$

J_1 ... Besselova fce 1. druhu

$\xi \cong \frac{kD}{2}\frac{\rho}{z} = \frac{\pi D\rho}{\lambda z}$ ... paraxiální aproximace

→ 1. nulový bod intenzity při $\xi = 1{,}22\pi$

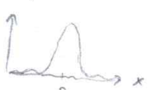

Difrakce na kruhové apertuře (Fresnelova aproximace)

→ různě velký, různý počet, střídání max., min v zdv. na vzdálenosti

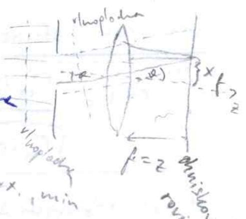

$\mathrm{tg}\,\vartheta = \frac{x}{f}$

Rayleighovo kritérium (rozlišitelnosti obrazů dvou bodů)

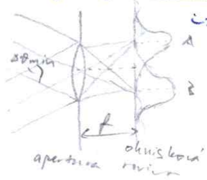

→ obrazy dvou bodových zdrojů A, B při zobrazení přes difr. aperturu jsou prostorově rozlišitelné
⟺ hlavní max. difr. obrazu bodu A je shodné s prvním minimem difr. obrazu bodu B

$$\boxed{\Delta\vartheta_{min} = 1{,}22\frac{\lambda}{D}}$$

$\Delta\xi = 1{,}22\pi$

$\Delta\xi \cong \frac{kD\rho}{2z} = \frac{\pi D\rho}{\lambda z} = \pi\frac{D}{\lambda}\Delta\vartheta_{min} = 1{,}22\pi$

Fraunhof. aprox. + parax. aprox.

v paraxiální aproximaci

$\frac{x}{z} = \mathrm{tg}\,\vartheta \approx \sin\vartheta \approx \vartheta$ $\qquad \frac{x}{z} \to \frac{x}{f}$

$\frac{y}{z} = \mathrm{tg}\,\varphi \approx \sin\varphi \approx \varphi$ $\qquad \frac{y}{z} \to \frac{y}{f}$

Difrakce na štěrbině (Fraunhoferova aproximace) → spíš obdélníková apertura pro $a \ll b$

pak $\frac{\sin v}{v} \to 1$, a taky zde uvažujeme obecný úhel dopadu

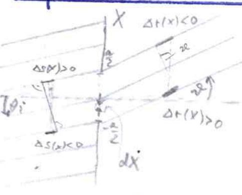

znaménková konvence:

θ_i, ϑ na opačných stranách normály ⇒ oba kladné

θ_i, ϑ na stejné straně normály ⇒ ϑ záporný

$\Delta s(X) = X\sin\theta_i$

$\Delta r(X) = -X\sin\vartheta$

(horní část, nad osou z)

P ... daleko $\quad P(x, 0, z)$

r_0 ... vzdálenost P od středu apertury

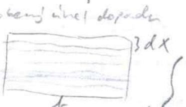

$dS = b\,dX$

$r = r_0 + \Delta r = r_0 - X\sin\vartheta$

$E(x) = E_0 e^{ikX\sin\theta_i}$ $\quad \sim k_x = k\sin\theta_i$, $\; k_z = k\cos\theta_i$

(kolmý dopad $E(x) = E_0$)

$$E(P) = \frac{-i}{\lambda}\int E(x)\frac{e^{ikr}}{r}dS = \frac{-i}{\lambda}\int_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} E_0 e^{ikX\sin\theta_i}\frac{e^{ik(r_0 - X\sin\vartheta)}}{r_0}b\,dX = \frac{-i}{\lambda}\frac{e^{ikr_0}}{r_0}E_0\int_{-\frac{a}{2}}^{\frac{a}{2}} e^{ikX(\sin\theta_i - \sin\vartheta)}b\,dX$$

$$\boxed{E(P) = \frac{-i}{\lambda}\frac{e^{ikr_0}}{r_0}E_0 ab\frac{\sin\left[\frac{ak}{2}(\sin\vartheta - \sin\theta_i)\right]}{\frac{ak}{2}(\sin\vartheta - \sin\theta_i)}}$$

max $\mathrm{sinc}(u)$ je pro $u = 0 \Rightarrow \sin\vartheta - \sin\theta_i = 0$ $\Rightarrow \vartheta = \theta_i$

součet geom. posl. $\sum_{m=1}^{N} a_m = a_1\frac{q^N - 1}{q - 1}$ $\quad a_m = a_1 q^{m-1}$

Amplitudová difrakční mřížka (Fraunhoferova aproximace)

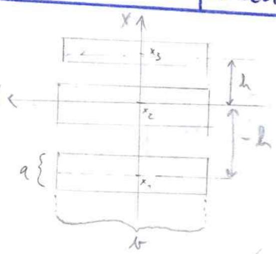

$X_m = \left(m - \frac{N+1}{2}\right)h$ $\quad$ počet apertur (lichý!)

$Y_m = 0$ $\quad m = 1, \ldots, N$

$X_1 = \frac{1-N}{2}h < 0$; $X_N = \frac{N-1}{2}h > 0$

prostřední $X_{\frac{N+1}{2}} = 0$

„(x, y, z) ... blízko osy, dostatečně daleko"

$E(P) = N F_N f_1$

f_1 ... difrakce od jedné apertury

NF_N ... IF od souboru apertur (součet rovinných vln F_N)

$X_m = \left(m - \frac{N+1}{2}\right)h$

$$F_N = \frac{1}{N}\sum_{m=1}^{N} e^{-ikX_m\sin\vartheta} = \frac{1}{N}e^{ik\frac{N+1}{2}h\sin\vartheta}\sum_{m=1}^{N} e^{-ikmh\sin\vartheta} = \left|\eta = \frac{kh}{2}\sin\vartheta\right|$$

$$= \frac{1}{N}e^{i\eta(N+1)}\sum_{m=1}^{N} e^{-2i\eta m} = \frac{1}{N}e^{i\eta N}\overbrace{e^{i\eta}e^{-2i\eta}}^{e^{-i\eta}}\frac{1 - e^{-i2\eta N}}{1 - e^{-i2\eta}}$$

$$= \frac{1}{N}\frac{e^{i\eta N} - e^{-i\eta N}}{e^{i\eta} - e^{-i\eta}} = \frac{1}{N}\frac{\sin N\eta}{\sin\eta}$$

Veis, vzdáleno: a_1, odraz

$$F_N = \frac{1}{N}\frac{\sin(N\eta)}{\sin\eta}$$

maxima: $\lim_{\eta\to m\pi}\frac{\sin N\eta}{N\sin\eta} = 1 \Rightarrow \eta = \frac{kh}{2}(\sin\vartheta - \sin\theta_i) = m\pi$

$$\boxed{d(\sin\vartheta_2 \pm \sin\vartheta_1) = m\lambda}$$

průchod, odraz

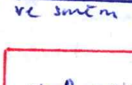

$d = h$ vzdálenost štěrbin

MŘÍŽKOVÁ ROVNICE

$$\boxed{I(x, 0, z) \cong I_0\left(\frac{\sin(N\eta)}{N\sin\eta}\right)^2\left(\frac{\sin u}{u}\right)^2\left(\frac{\sin v}{v}\right)^2} = I_0 F_N^2 \cdot f_1^2$$

při dopadu rovinné vlny a pod úhlem θ_i nastane interferenční max. intenzity řádu m ve směru difrakce ϑ_m

$\theta_i = 0$

$\eta = \frac{kh}{2}\sin\vartheta$, $\quad u = \frac{ak}{2}\sin\vartheta$, $\quad v = \frac{bk}{2}\sin\varphi$

$\theta_i \neq 0$ $\quad \eta = \frac{kh}{2}(\sin\vartheta - \sin\theta_i)$

kolmý dopad $\theta_i = 0, \varphi = 0$

$y \approx 0 \Rightarrow b \gg a \Rightarrow \frac{\sin v}{v} \to 1$ $\quad I(x, 0, z) \cong I_0\left(\frac{\sin N\eta}{N\sin\eta}\right)^2\left(\frac{\sin u}{u}\right)^2$

$$\boxed{\sin\vartheta_m - \sin\theta_i = \frac{\lambda}{h}m}$$

maxima fce F_N ... interferenční maxima ⇒ poloha hlavních interferenčních maxim $F_N (m \neq 0)$ závisí na vlnové délce λ

maxima fce F_1 ... difrakční maxima → při současném ozáření více vlnovými délkami → IF maxima v různých místech pro různá λ

pro spektroskopii je podstatné jak malý rozdíl vln. délek λ jsme schopni difr. mřížkou rozlišit

rozlišovací schopnost $\Delta\lambda = \lambda_2 - \lambda_1$, $\lambda_2 = \lambda_1 + \Delta\lambda$

$$\boxed{R_{Dm} = \frac{\lambda_1}{\Delta\lambda} = Nm}$$

N ... celkový počet ozářených štěrbin
m ... řád maxima IF fce F_N (řád difrakčního max.)

úhlová disperze
$$\boxed{D_\vartheta = \left.\frac{d\vartheta}{d\lambda}\right|_{\theta_i = konst.} = \frac{m}{h\cos\vartheta}}$$

volný spektrální interval = interval vln. délek, pro které se difr. obraz na detektoru pro řád m nepřekrývá s difr. obrazem pro řád $(m+1)$ - tj. vedlejší maximum

lineární disperze
$$\frac{dx_f}{d\lambda} = f_{F0}\frac{d\vartheta_m}{d\lambda} = f_{F0} D_{\vartheta m}$$

pro $\lambda \in [\lambda_1, \lambda_2]$ můžeme spektrum dobře zaznamenat pokud ϑ_m paprsku λ_2 nepřesáhne difr. úhel $m+1$ maxima tj. ϑ_{m+1}

z mřížkové rovnice platí $h(\sin\vartheta_{FSm} - \sin\theta_i) = m\lambda_2 = (m+1)\lambda_1$

$$F_{Sm} = \lambda_2 - \lambda_1 = \left(\frac{m+1}{m} - 1\right)\lambda_1 = \frac{\lambda_1}{m}$$

mřížky na odraz (s povrchovým reliéfem) Blejzovaná mřížka

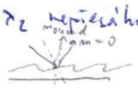

6 KOHERENCE

= korelace mezi různými částmi pole v místech a časech; popisujeme pomocí korelačních funkcí (omezíme se na korelační fce 2. řádu)

korelační fce (2. řádu) všechny E by měla být správně s vlnovkou tj. $\tilde{E}$

$$\Gamma_{12}(\vec{r}_1, \vec{r}_2, \tau) = \langle E_1(\vec{r}_1, t+\tau) E_2^*(\vec{r}_2, t)\rangle_{t_D} = \frac{1}{t_D}\int_{-t_D/2}^{t_D/2} E_1(\vec{r}_1, t+\tau) E_2^*(\vec{r}_2, t)\,dt$$

(t_D ... čas na detektoru) → vyjadřuje korelaci elektrického pole v místech $\vec{r}_1, \vec{r}_2$ v časech vzdálených o τ (tzv. časová koherence)

$$\Gamma_{11}(\vec{r}_1, \vec{r}_1, \tau) = \langle E_1(\vec{r}_1, t+\tau) E_1^*(\vec{r}_1, t)\rangle_{t_D} = \Gamma_{11}(\tau)$$ ... korelační fce pole v jednom místě $(\vec{r}_1)$ a v časech vzdálených o τ

$$\Gamma_{22}(\vec{r}_2, \vec{r}_2, \tau) = \langle E_2(\vec{r}_2, t+\tau) E_2^*(\vec{r}_2, t)\rangle_{t_D} = \Gamma_{22}(\tau)$$

kvazimonochromatické vlnění (monochromatické rovinné vlny) - signál skládající se z mnoha frekvencí, jejichž frekvence se nacházejí v úzkém intervalu $\Delta\omega$ kolem ω (centrální frekvence)

$$\boxed{\tilde{E}(t) = A(t) e^{i(\varphi(t) - \omega t)}} = A(t) e^{i\phi(t)}$$ ... komplexní analytický signál, $A(t)$ ... amplituda, která se mění s časem mnohem pomaleji než $\cos\omega t, \sin\omega t$

→ ke studiu koherence je nejvhodnější IF, kdy jsou do místa detekce přivedeny vlny, které prošly různou opt. dráhou a je mezi nimi odpovídající čas. rozdíl

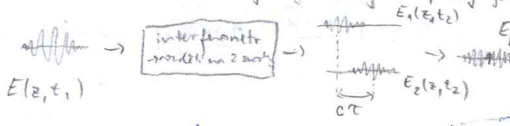

$E_D = E_1(t+\tau) + E_2(t)$

výsledná intenzita na detektoru: $I_D(t) = \frac{1}{4}\varepsilon_0 \langle E_D E_D^* \rangle_{t_D} = \frac{1}{4}\varepsilon_0 \langle (E_1(t+\tau) + E_2(t))(E_1^*(t+\tau) + E_2^*(t))\rangle_{t_D}$

$$= \frac{1}{4}\varepsilon_0 \langle E_1(t+\tau)E_1^*(t+\tau)\rangle_{t_D} + \frac{1}{4}\varepsilon_0 \langle E_1(t+\tau)E_2^*(t)\rangle_{t_D} + \frac{1}{4}\varepsilon_0\langle E_1^*(t+\tau)E_2(t)\rangle_{t_D} + \frac{1}{4}\varepsilon_0\langle E_2(t)E_2^*(t)\rangle_{t_D}$$

$$= \underbrace{\frac{1}{4}\varepsilon_0 \Gamma_{11}(0)}_{I_1} + \frac{1}{4}\varepsilon_0\Gamma_{12}(\tau) + \frac{1}{4}\varepsilon_0\Gamma_{12}^*(\tau) + \underbrace{\frac{1}{4}\varepsilon_0\Gamma_{22}(0)}_{I_2} = I_1 + I_2 + \frac{1}{2}\varepsilon_0 \cdot \mathrm{Re}\,\Gamma_{12}(\tau)$$

$$I_D = I_1 + I_2 + \frac{1}{2}\varepsilon_0 \Gamma_{12}(\tau)$$

$$\boxed{I_D = I_1 + I_2 + 2\sqrt{I_1 I_2}\,\mathrm{Re}\{\gamma_{12}(\tau)\}}$$

pro $I_1 = I_2 = I_0$: $\longrightarrow I_D = 2I_0 + 2I_0\mathrm{Re}\{\gamma_{12}(\tau)\} = 2I_0(1 + \mathrm{Re}\{\gamma_{12}(\tau)\})$

komplexní stupeň koherence

$$\boxed{\gamma_{12}(\tau) = \frac{\Gamma_{12}(\tau)}{\sqrt{\Gamma_{11}(0)}\sqrt{\Gamma_{22}(0)}}}$$

časová koherence: pulz rozdělen interferometrem na 2 pulzy, které se pohybovali po různých opt. drahách → časový rozdíl obou pulzů: $\tau = \frac{d_2 - d_1}{c}$ (dráhy pulzů)

k IF dojde pouze pokud je menší než (časová) délka pulzu; pokud je větší k IF nedojde (pulzy se na časové ose nepřekrývají!)

Model fázových skoků → statistické chování světla, předp. že se fáze náhodně mění po průměrné době t_0; interferometr vytvoří časový rozdíl $0 \leq \tau \leq t_0$

pak $E_D = E_1(t+\tau) + E_2(t)$

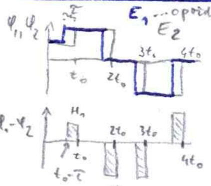

$$E_1 = E_0 e^{i\varphi(t+\tau)} e^{-i\omega(t+\tau)}$$
$$E_2 = E_0 e^{i\varphi(t)} e^{-i\omega t}$$

$$\Gamma_{12}(\tau) = \langle E_1 E_2^*\rangle_{t_D} = E_0^2 \langle e^{i(\varphi(t+\tau) - \varphi(t))}\rangle_{t_D} e^{-i\omega\tau} = E_0^2\left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)e^{-i\omega\tau}$$

pro středování zvolíme dlouhý čas. interval Nt_0 (N velké) potom $\langle e^{i\varphi(t+\tau) - i\varphi(t)}\rangle_{t_D} = \frac{1}{Nt_0}\left(\int_0^{t_0-\tau} e^{i0}dt + \int_{t_0-\tau}^{t_0} e^{iH_1}dt + \int_{t_0}^{2t_0-\tau} e^{i0}dt + \int_{2t_0-\tau} e^{iH_2}dt + \dots\right)$

$$= \frac{1}{Nt_0}\left(N(t_0 - \tau) + \tau\sum_{i=1}^{N} e^{iH_n}\right)$$ na velkém počtu interv. se střídají normálně; s velkou pravděpodobností $\left|\sum_{i=1}^{N} e^{iH_n} = \underbrace{\sum_{n=1}^{N}\cos H_n}_{\sim 0} + i\underbrace{\sum \sin H_n}_{\sim 0}\right| \Rightarrow = \left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)$

$$\Gamma_{11}(0) = \langle E_1 E_1^*\rangle_{t_D} = E_0^2 = \Gamma_{22}(0)$$

$$\Gamma_{12}(\tau) = E_0^2\left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)e^{-i\omega\tau} \to \gamma_{12}(\tau) = \left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)e^{-i\omega\tau} \to |\gamma_{12}(\tau)| = \sqrt{\gamma_{12}(\tau)\gamma_{12}^*(\tau)} = \left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)$$

viditelnost $V = \frac{I_{max} - I_{min}}{I_{max} + I_{min}}$

$I_D(max) = 2I_0 + 2I_0\left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)$
$I_D(min) = 2I_0 - 2I_0\left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)$
$\Big\} V = \frac{4I_0\left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)}{4I_0}$ $\quad V = \left(1 - \frac{\tau}{t_0}\right)$ $\quad \Rightarrow \boxed{V = |\gamma_{12}(\tau)|}$ pouze koherence prostorová

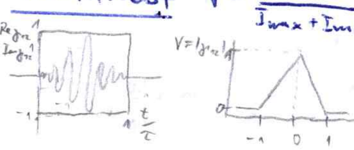

→ viditelnost po časovém intervalu t_0 klesá k nule proto definujeme ⇒

$\boxed{\tau_c = t_0}$ ... koherenční čas

$\boxed{l_c = c\tau_c} = ct_0$ ... koherenční délka

prostorová koherence: popisuje vzájemnou korelaci záření ve dvou různých bodech prostoru $(X_1(x_0, 0, 0), X_2(-x_0, 0, 0))$

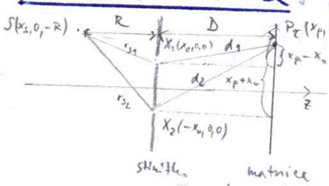

předp. záření je kvazimonochr., pro R velké aproximujeme kulovou vlnu vlnou rovinnou: $E_{X_1} = \frac{A}{r_{s1}} e^{ikr_{s1}} e^{-i\omega t} \approx E_0 e^{ikr_{s1}} e^{-i\omega t}$

→ mezi poli v bodech X_1, X_2 $\quad E_{X_2} = \frac{A}{r_{s2}} e^{ikr_{s2}} e^{-i\omega t} \approx E_0 e^{ikr_{s2}} e^{-i\omega t}$

je dráh. rozdíl $r_{s2} - r_{s1}$ a odp. čas. rozdíl $\tau_R = \frac{r_{s2} - r_{s1}}{c}$

$\tau = \frac{d_2 - d_1}{c}$ ... čas. rozdíl mezi difr. otvory a matnicí

celkový čas. rozdíl $\tau_k = \tau_R + \tau$

budeme předp., že změna fáze jednotlivého bodového zdroje $\varphi_A(t)$ je pomalá / je $\varphi(t + \tau_A) - \varphi(t) \doteq 0$ tj. po celkovou dobu $\tau_A = \tau_R + \tau$

požadujeme tedy $\tau \ll \tau_c = t_0$, $\tau_R \ll \tau_c$, $\tau_k \ll \tau_c$, pro 2 zdroje A, B t_D dostatečně dlouhá aby se při integraci v detektoru vykompenzovaly $\langle \varphi_A(t+\tau), \varphi_B(t)\rangle_{t_D} = 0$

$2x_0 = h$ ... vzdálenost difr. otvorů $\quad$ Taylor $(1+x)^\alpha = 1 + \alpha x + \dots$

$$d_1 = \sqrt{D^2 + (x_p - x_0)^2} = D\sqrt{1 + \frac{x_p^2 - 2x_p x_0 + x_0^2}{D^2}} \cong D\left(1 + \frac{x_p^2 - 2x_p x_0 + x_0^2}{2D}\right) \quad d_2 = \sqrt{D^2 + (x_p + x_0)^2} \cong \dots D\left(1 + \frac{x^2 + 2x_0 x_p + x_0^2}{2D}\right)$$

$$d_2 - d_1 \approx \frac{2x_0 x_p}{D} = \frac{h x_p}{D} \quad \text{analog.} \quad r_{s2} - r_{s1} \approx \frac{h x_s}{R}$$

záření z nekoherentních zdrojů

1) monochr. bodový zdroj na ose (Youngův pokus)

$$I_P = I(x_p) = I_1(1 + \mathrm{Re}\,\gamma_{12}(\tau_k)) = I_1\{1 + \mathrm{Re}\{e^{-i\omega\tau}\}\} = I_1(1 + \cos\omega\tau)$$
(I_1 ... střední intenzita na matnici)
$$= I_1\left(1 + \cos\left(\frac{\omega}{c}(d_2 - d_1)\right)\right) = I_1(1 + \cos k(d_2 - d_1)) \approx I_1\left(1 + \cos\frac{k h x_p}{D}\right)$$

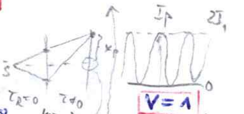

$\boxed{V = 1}$ kvůli $\tau = 0$ z osové polohy $\tau_R = 0$

2) monochr. bodový zdroj mimo osu

$$I(x_p) = I_2(1 + \cos k(d_2 - d_1 + r_{s2} - r_{s1}))$$

$\boxed{V = 1} = |\gamma_{12}(\tau)|$ IF obrazec posunut

3) dva navzájem nekoherentní monochr. bodové zdroje symetricky vůči ose vzdáleny od sebe a

$$I_P = I_3\left\{1 + \cos\left(\frac{kah}{2R}\right)\cos\left(\frac{khx_p}{D}\right)\right\}$$

(dráh. rozdíly před otvory; $\omega\tau$ dráh. rozdíly na otvorech)

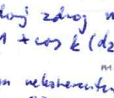

$$\boxed{u = \frac{kah}{2R}} \qquad \boxed{V = |\cos u|} \leq 1$$

4) úsečka navz. nekoh. monochr. bod. zdrojů délky a

$$I_P = I_4\left\{1 + \frac{\sin u}{u}\cos\left(\frac{khx_p}{D}\right)\right\}$$

$$\boxed{V = \left|\frac{\sin u}{u}\right|} \leq 1 \to V \text{ již není periodická fce}$$

(tj. pouze výsledek, bez výpočtu)

5) kruhový nekoherentní zdroj o průměru a

$$\boxed{V = \left|\frac{2J_1(u)}{u}\right|}$$

J_1 ... Besselova fce 1. druhu

při výpočtu intenzity světla na matnici v případě časoprostorové koherence, kdy zdroj je obecně plošný, je nutno zahrnout dráhové (a příslušné časové) rozdíly, které jednotlivé vlny získají při šíření od jednotlivých nekoherentních zdrojů (bodových) k difr. otvorům

záření v X_1, X_2 koherentní $\overset{def}{\Leftrightarrow}$ V IF obrazce je v oblasti hl. max fcí $\frac{\sin u}{u}$ nebo $\frac{2J_1(u)}{u}$ ⇒ koherenci zvýšíme zmenšením $u \to 0$

tj. na R velké se záření z téměř každého zdroje jeví jako velmi koherentní (ale intenzita je malá)

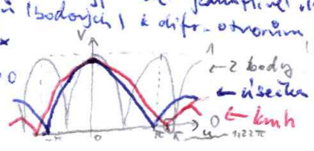

7 GEOMETRICKÁ OPTIKA

– popisuje šíření světla pomocí paprsků; je to limitní případ vlnové optiky

$\vec{k}\cdot\vec{r} = k\cdot\vec{s}_0\cdot\vec{r} = \frac{\omega}{c}\, n\, \vec{s}_0\cdot\vec{r} = k_0 n\, \vec{s}_0\cdot\vec{r} = k_0 d$ ... $n\,d$ ... opt. dráha; $\psi(\vec{r})$ ... geom. dráha

izotropní (skalární), opticky nehomogenní (závislé na poloze) prostředí $\rightarrow$ $n = n(\vec{r})$, $\varepsilon = \varepsilon(\vec{r})$

řešení hledáme pomocí vln s obecnějším prostorovým charakterem:

$$\boxed{\vec{E}(\vec{r},t) = \vec{E}_0(\vec{r})\, e^{ik_0\psi(\vec{r})}\, e^{-i\omega t}}$$

$\vec{E}_0(\vec{r})$ ... amplituda, která se málo mění na vzdálenosti vlnové délky λ (nehomogenita prostředí)

$\psi(\vec{r})$ ... **eikonál** $\rightarrow$ skalární fce souřadnic (má rozměr délky); $\psi(\vec{r})$ reálné $\Rightarrow$ nedochází k absorpci / zesílení

pro rovinnou vlnu $\psi(\vec{r}) = n\,\vec{s}_0\cdot\vec{r}$

analog. předp. $\boxed{\vec{H}(\vec{r}) = \vec{H}_0(\vec{r})\, e^{ik_0\psi(\vec{r})}\, e^{-i\omega t}}$ $\quad \vec{B} = \mu_0 \vec{H}$

$\nabla\psi(\vec{r}) = \operatorname{grad}\psi(\vec{r})$ ... udává směr šíření vlny

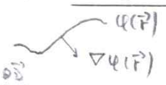

ROVNICE EIKONÁLU

$$\boxed{\operatorname{grad}\psi = n(\vec{r})\cdot\vec{s}_0}$$

kde $\vec{s}_0$ je jedn. vektor ve směru $\operatorname{grad}\psi$

2. Max. rov. $\operatorname{rot}\vec{E} = -\frac{\partial\vec{B}}{\partial t}$, $\operatorname{rot}\vec{H} = \frac{\partial\vec{D}}{\partial t}$

$\vec{E}, \vec{E}_0, \psi$ fce $\vec{r}$

$\operatorname{rot}\vec{E} = e^{i(k_0\psi - \omega t)}\operatorname{rot}\vec{E}_0 + \operatorname{grad}(e^{i(k_0\psi-\omega t)})\times\vec{E}_0 = -\mu_0\frac{\partial\vec{H}}{\partial t} = -\mu_0(-i\omega)\vec{H}_0 e^{i(k_0\psi-\omega t)}$

vzorec: $\operatorname{rot} a\vec{A} = a\operatorname{rot}\vec{A} + \operatorname{grad} a\times\vec{A}$; $\quad \vec{A} = \vec{E}_0(\vec{r})$, $a = e^{i(k_0\psi(\vec{r})-\omega t)}$

$\operatorname{rot}\vec{E}_0 + ik_0\operatorname{grad}\psi\times\vec{E}_0 - i\omega\mu_0\vec{H}_0 = 0 \quad \Big/ \cdot\frac{1}{k_0}$

$\frac{1}{k_0}\operatorname{rot}\vec{E}_0(\vec{r}) + i\operatorname{grad}\psi(\vec{r})\times\vec{E}_0(\vec{r}) - i\frac{\omega}{k_0}\mu_0\vec{H}_0(\vec{r}) = 0$

$\frac{\lambda}{2\pi}$ změny $\vec{E}_0$ v prostoru $\rightarrow$ pokud je zanedbatelný $\vec{E}_0(\vec{r})$ mění se málo ~ 0 = limit (přiblížení) geom. optiky

po přiblížení GO: $\vec{H}_0(\vec{r}) = \frac{k_0}{\mu_0\omega}\operatorname{grad}\psi(\vec{r})\times\vec{E}_0(\vec{r})$

analogicky z $\operatorname{rot}\vec{H} = \frac{\partial\vec{D}}{\partial t}$ $\Rightarrow$ $\vec{E}_0(\vec{r}) = -\frac{k_0}{\varepsilon_0\omega n^2}\operatorname{grad}\psi(\vec{r})\times\vec{H}_0 = -\frac{k_0^2}{\varepsilon_0\mu_0 n^2\omega^2}\operatorname{grad}\psi\times(\operatorname{grad}\psi\times\vec{E}_0(\vec{r}))$ $\quad \Big| -\frac{\omega^2 c^2}{c^2 n^2\omega^2} = -\frac{1}{n^2}$

$\vec{a}\times\vec{b}\times\vec{c} = \vec{b}(\vec{a}\cdot\vec{c}) - \vec{c}(\vec{a}\cdot\vec{b})$

$\vec{E}_0(\vec{r}) = -\frac{1}{n^2}\{\operatorname{grad}\psi\,(\operatorname{grad}\psi\cdot\vec{E}_0(\vec{r})) - \vec{E}_0(\vec{r})(\operatorname{grad}\psi\cdot\operatorname{grad}\psi)\}$

$\operatorname{grad}\psi\cdot(\sim\operatorname{grad}\psi\times\vec{H}_0) = 0$ ($\perp$ ke grad ψ)

$\Rightarrow \vec{E}_0(\vec{r}) = \frac{1}{n^2}(\operatorname{grad}\psi)^2\vec{E}_0(\vec{r}) \Rightarrow (\operatorname{grad}\psi(\vec{r}))^2 = n^2(\vec{r})$

fyz. význam eikonálu

$\rightarrow$ jeho ∇ udává rozložení n

$\operatorname{grad}\psi$ udává směr šíření energie vlny

$\vec{S} \sim \operatorname{grad}\psi$ $\rightarrow$ mají stejný směr

$\vec{H}_0(\vec{r}) \sim \operatorname{grad}\psi\times\vec{E}_0(\vec{r})$

$\vec{E}_0(\vec{r}) \sim \operatorname{grad}\psi\times\vec{H}_0(\vec{r})$

$\vec{S} \sim \vec{E}_0\times\vec{H}_0 \sim (\operatorname{grad}\psi\times\vec{H}_0)\times(\operatorname{grad}\psi\times\vec{E}_0) = \operatorname{grad}\psi\,(\underbrace{(\operatorname{grad}\psi\times\vec{H}_0)\cdot\vec{E}_0}_{\text{skalár}}) - \vec{E}_0(\cancel{(\operatorname{grad}\psi\times\vec{H}_0)\cdot\operatorname{grad}\psi})$ ($\perp$ grad ψ $\Rightarrow 0$)

$\vec{a}\times\vec{b}\times\vec{c} = \vec{b}(\vec{a}\cdot\vec{c}) - \vec{c}(\vec{a}\cdot\vec{b})$

$\Rightarrow \vec{S} \sim \operatorname{grad}\psi$

ψ = konst. ... vlnoplocha v GO

paprsek = křivka k níž je $\vec{s}_0(\vec{r})$ tečná

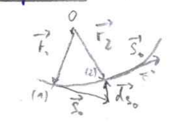

s ... parametr křivky

$r(1)$ hodnota s

$r(2)$ hodnota $s+ds$

$\vec{s}_0(s+ds) = \vec{s}_0(s) + d\vec{s}_0$

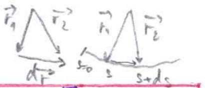

$$\boxed{\vec{s}_0 = \frac{d\vec{r}}{|k\vec{r}|} = \frac{d\vec{r}}{ds}\Big|_{\vec{r}}}$$

definice tečného vektoru křivky s parametrem s

Eikonálová rovnice:

$$\boxed{\operatorname{grad}\psi(\vec{r}) = n(\vec{r})\frac{d\vec{r}}{ds}\Big|_{\vec{r}}}$$

$\frac{d}{ds}$

PAPRSKOVÁ ROVNICE

$$\boxed{\frac{d}{ds}\left(n(\vec{r})\frac{d\vec{r}}{ds}\Big|_{\vec{r}}\right) = \operatorname{grad} n(\vec{r})}$$

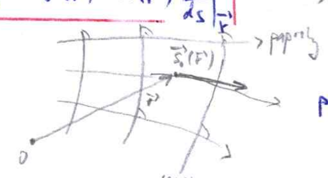

$\psi(\vec{r})$ = konst.

{geometrické "vlnoplochy" – nepotkávají se}

pro homog. prostředí (n = konst.) $\rightarrow$ $\operatorname{grad} n(\vec{r}) = 0$

$n\frac{d^2\vec{r}}{ds^2} = 0 \Rightarrow \vec{r} = \vec{a} + \vec{b}s$ ... rovnice přímky

Lagrangeův invariant

$$\boxed{\oint_l n(\vec{r})\,\vec{s}_0(\vec{r})\cdot d\vec{l} = 0}$$

$\operatorname{grad}\psi(\vec{r}) = n(\vec{r})\,\vec{s}_0(\vec{r})$

$\operatorname{rot}\operatorname{grad}\psi(\vec{r}) = \operatorname{rot} n(\vec{r})\,\vec{s}_0(\vec{r})$

$\oint_{\partial A}\vec{a}\cdot d\vec{l} \overset{\text{Stokesova věta}}{=} \iint_A \operatorname{rot} n(\vec{r})\,\vec{s}_0(\vec{r}) = 0$

$\rightarrow$ cílem je vytvořit obraz předmětu na jiném místě ve stejné nebo změněné velikosti

optická soustava = soubor rozhraní (odrazových a lámavých ploch), pomocí kterých se uskutečňuje optické zobrazování

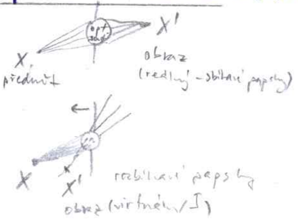

předmětový prostor | obrazový prostor

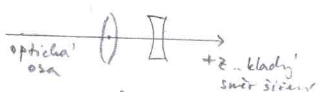

centrovaná soustava

$\rightarrow$ středy křivosti lámavých ploch leží na jedné přímce (tj. optická osa)

kardinální body opt. soustavy:

ohniska

- obrazové

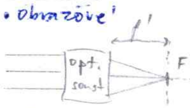

- předmětové

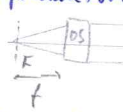

hlavní body

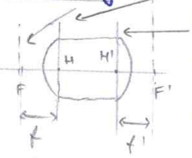

ohniskové roviny (obraz. a předmět.) – leží li předmět v hlavní předmětové rovině $\Rightarrow$ jeho obraz leží v hlavní obrazové rovině, stejné velikosti a orientace

hlavní předmětová rovina

hlavní obrazová rovina

f ... předmětová ohnisková vzdálenost

f' ... obrazová ohnisková vzdálenost

H ... hlavní předmětový bod

H' ... hlavní obrazový bod

$f = |FH|$

$f' = |F'H'|$

pro případ tenké čočky $H = H'$

MATICOVÝ POPIS

– vliv jednotlivých prvků na šíření paprsku je popsán **přenosovými maticemi**

paraxiální aproximace – omezíme se na paprsky téměř paralelní s opt. osou (úhel θ pod kterým paprsky dopadají na opt. prvky je malý) $\Rightarrow$ linearizace fcí $\sin\vartheta \cong \operatorname{tg}\vartheta \cong \vartheta$

vůči normále k ploše $\theta > 0$

znaménková konvence: vzdálenost (+) ve směru kladných os z, y; (–) naopak

R > 0 R < 0

úhly (+) od vztažného ramene proti směru hod. ručiček

vztažné rameno: odraz a lom $\rightarrow$ kolmice dopadu (normála); pro paprsky $\rightarrow$ paprsek

přenosová matice šíření

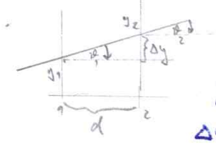

$\theta_1 = \theta_2$

$\theta_1, \theta_2 < 0$ (zn. konvence)

$y_2 = y_1 + \Delta y \cong y_1 - d\theta_1$

$\Delta y = -d\operatorname{tg}\theta_1 \cong -d\theta_1$ (protože $\theta_1 < 0$, >0)

$$\boxed{\begin{pmatrix} y_2 \\ \theta_2 \end{pmatrix} = \underbrace{\begin{pmatrix} 1 & -d \\ 0 & 1 \end{pmatrix}}_{T\text{ ... přenosová matice šíření}}\begin{pmatrix} y_1 \\ \theta_1 \end{pmatrix}}$$

lom na kulovém rozhraní

$$\boxed{\begin{pmatrix} y_2 \\ \theta_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \left(1-\frac{n_i}{n_t}\right)\frac{1}{R} & \frac{n_i}{n_t} \end{pmatrix}\begin{pmatrix} y_1 \\ \theta_1 \end{pmatrix}}$$

$\theta_i, \theta_t > 0$; $\theta_1, \theta_2 < 0$; $\phi > 0$

se zachováním znaménkové konvence

$\phi = \theta_i + \theta_1$

$\phi = \theta_t + \theta_2$

$\theta_2 = \phi - \theta_t = \phi - \frac{n_i}{n_t}\theta_i$

Snell: $n_i\theta_i \approx n_t\theta_t$

$= \phi - \frac{n_i}{n_t}(\phi - \theta_1) = \left(1 - \frac{n_i}{n_t}\right)\frac{y_1}{R} + \frac{n_i}{n_t}\theta_1$

$\phi \cong \frac{y}{R}$; $y_1 = y_2$

ABCD matice (přenosová matice lomu) pro zakřivený povrch (lom)

obecné vlastnosti přenosových matic

$$\boxed{\begin{pmatrix} y_2 \\ \theta_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} A & B \\ C & D \end{pmatrix}\begin{pmatrix} y_1 \\ \theta_1 \end{pmatrix}}$$

1) $D = 0 \Rightarrow \theta_2 = C y_1$

2) $B = 0 \Rightarrow y_2 = A y_1$

3) $A = 0 \Rightarrow y_2 = B\theta_1$

4) $C = 0 \Rightarrow \theta_2 = D\theta_1$

příčné zvětšení

$A = \frac{y_2}{y_1}$ $\quad \boxed{M_T = \frac{y_2}{y_1}}$

úhlové zvětšení

$D = \frac{\theta_2}{\theta_1}$ $\quad \boxed{M_\theta = \frac{\theta_2}{\theta_1}}$

obrazová ohnisková vzdálenost f'

dosadíme $\theta_1 = 0$

$\theta_2 = \left(1 - \frac{n_i}{n_t}\right)\frac{y_1}{R} + \cancel{\frac{n_i}{n_t}\theta_1}$

$\theta_2 \approx \frac{y_1}{f'}$

$\frac{y_1}{f'} = \left(1 - \frac{n_i}{n_t}\right)\frac{y_1}{R}$

$$\boxed{\frac{1}{f'} = \left(1 - \frac{n_i}{n_t}\right)\frac{1}{R}}$$

přenosová matice pro čočky

lom na n_2, n_3; lom na n_1, n_2

$$T = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \frac{1}{f_2'} & \frac{n_2}{n_3} \end{pmatrix}\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \frac{1}{f_1'} & \frac{n_1}{n_2} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \frac{1}{f_2'} + \frac{n_2}{n_3}\frac{1}{f_1'} & \frac{n_1}{n_3} \end{pmatrix}$$

dosadíme za $\frac{1}{f_2'} = \left(1 - \frac{n_2}{n_3}\right)\frac{1}{R_2}$, $\frac{1}{f_1'} = \left(1 - \frac{n_1}{n_2}\right)\frac{1}{R_1}$

předmětová ohnisková vzdálenost f

bereme $\theta_2 = 0$

$0 = \left(1 - \frac{n_i}{n_t}\right)\frac{y_1}{R} + \frac{n_i}{n_t}\theta_1$

$\theta_1 \approx \frac{y_1}{f}$

$\frac{1}{f'}\frac{y_1}{R} + \frac{n_i}{n_t}\frac{y_1}{f} = 0$

$$\boxed{\frac{1}{f} = -\frac{n_t}{n_i}\frac{1}{f'}}$$

ČOČKOVÁ ROVNICE

$$\boxed{C = \frac{1}{f'} = \frac{1}{R_2}\left(1 - \frac{n_2}{n_3}\right) + \frac{n_2}{n_3}\frac{1}{R_1}\left(1 - \frac{n_1}{n_2}\right)}$$

spec. $n_1 = n_3 \Rightarrow$ také $f = -f'$

$$\boxed{\frac{1}{f'} = \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2}\right)(n_2 - 1)}$$

GAUSSOVA ZOBRAZOVACÍ ROVNICE

$$\boxed{\frac{1}{f'} = -\frac{1}{a} + \frac{1}{a'}}$$

$$\frac{1}{f'} = \frac{1}{l_1} + \frac{1}{l_2}$$

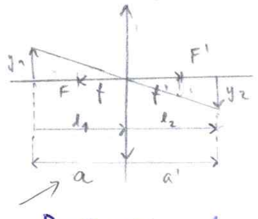

z obecných vl. přenosové matice zobrazení $y_1 \to y_2$ (z předmětu y_1 paprsky pod všemi úhly θ_1 a do obrazu y_2 dopadají pod všemi úhly θ_2 $\Rightarrow B = 0$

letadlo paprsek 3 události:

$$T = \underbrace{\begin{pmatrix} 1 & -l_2 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}}_{\text{šíření na vzdálenost } l_2} \underbrace{\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ \frac{1}{f'} & 1 \end{pmatrix}}_{\text{lom na čočce s } f = -f'} \underbrace{\begin{pmatrix} 1 & -l_1 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}}_{\text{šíření k čočce na vzdálenost } l_1}$$

$$= \begin{pmatrix} 1 - \frac{l_2}{f'} & \underbrace{-l_1 + \frac{l_1 l_2}{f'} - l_2}_{B} \\ \frac{1}{f'} & -\frac{l_1}{f'} + 1 \end{pmatrix}$$

$$B = 0 \Rightarrow -l_1 + \frac{l_1 l_2}{f'} - l_2 = 0 \Rightarrow l_1 + l_2 = \frac{l_1 l_2}{f'}$$

$$l_1 = -a \qquad l_2 = a'$$

Franc má zde $-a$ pak to ale není že $l_1 = -a$?

8 ABSORPCE (interakce světla s látkou)

světlo → energie látce ⇒ vlna se tlumí

(nekvantový popis) předpokládáme, kolmý dopad na látku

předp. látka je izotropní a její odezva na EM pole je lineární (platí princip superpozice)

LAMBERT-BEERŮV ZÁK.

→ stanoven experimentálně; závislost dobře platí u vzorků tvaru desky s malou odrazivostí a vhodnou tloušťkou d vzhledem k α

$$\boxed{I_{OUT} = I_{IN}\, e^{-\alpha d}}$$

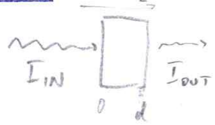

I_{IN} … vstupní intenzita

I_{OUT} … výstupní intenzita

d … tloušťka desky

$\alpha(\omega)$ … absorpční koeficient

$I \sim E_0^2 \Rightarrow$ musí klesat amplituda

EM vlna (lin. pol. ve sm. x, šíření ve sm. z):

$$E_x(z,t) = E_{0x}\, e^{-k_I z} \cos(k_R z - \omega t)$$

$$\tilde{E}_x(z,t) = E_{0x}\, e^{i\tilde{K}_z z}\, e^{-i\omega t}$$

$$= E_{0x}\, e^{i(k_R + i k_I) z}\, e^{-i\omega t} = E_{0x} e^{-k_I z} e^{i k_R z} e^{-i\omega t}$$

$(\mathrm{Re}\{\tilde{E}_x(z,t)\} = E_{0x} e^{-k_I z} \cos(k_R z - \omega t))$ ↘ dosadíme do Max. rovnic

$k_R = \frac{\omega}{c} n \quad (k_R = k)$ $\quad k_I$ … koeficient popisující tlumení vlny při průchodu látkou

$$\tilde{K}_z = (\vec{k}_R)_z + i(\vec{k}_I)_z$$

$$\boxed{\tilde{K}_z = \frac{\omega}{c}(n + i\varkappa) = \frac{\omega}{c}\tilde{N}}$$

komplexní vlnový vektor:

$$\boxed{\tilde{\vec{K}} = \vec{k}_R + i\vec{k}_I}$$

komplexní index lomu:

$$\boxed{\tilde{N}(\omega) = n(\omega) + i\varkappa(\omega)} \qquad \boxed{\tilde{N} = \sqrt{\tilde{\varepsilon}_r(\omega)}}$$

látka charakterizována obecně komplexnými veličinami:

$$\tilde{D}_x = \varepsilon_0 \tilde{\varepsilon}_r \tilde{E}_x = \varepsilon_0 \tilde{N}^2 \tilde{E}_x$$

$$\tilde{H}_y = \varepsilon_0 c \sqrt{\tilde{\varepsilon}_r}\, \tilde{E}_x = \varepsilon_0 c \tilde{N} \tilde{E}_x$$

$$\tilde{P}_x = \varepsilon_0 \tilde{\chi} \tilde{E}_x = \varepsilon_0 |\tilde{\chi}| e^{i\varphi_\chi}$$

$$\tilde{\varepsilon}_r = (n + i\varkappa)^2 = \underbrace{n^2 - \varkappa^2}_{\varepsilon_R} + i\underbrace{2n\varkappa}_{\varepsilon_I}$$

$$\tilde{\chi}(\omega) = \chi_R(\omega) + i\chi_I(\omega)$$

$$\tilde{\varepsilon}_r(\omega) = \varepsilon_R(\omega) + i\varepsilon_I(\omega)$$

$$\tilde{\sigma}(\omega) = \sigma_R(\omega) + i\sigma_I(\omega) = 0 \leftarrow \text{dielektrikum}$$

a předpokládáme nemagnetické prostředí $\mu = \mu_0$

$$\begin{pmatrix} \varepsilon_R = \chi_R + 1 \\ \varepsilon_I = \chi_I \end{pmatrix}$$

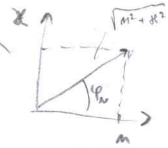

$$\tilde{N} = |\tilde{N}| e^{i\varphi_N} \qquad |\tilde{N}| = \sqrt{n^2 + \varkappa^2}$$

$$\operatorname{tg} \varphi_N = \frac{\varkappa}{n}$$

pokud $\varkappa = \frac{\omega}{c} k_I = 0$
$\Rightarrow \varphi_N = 0 \Rightarrow \vec{H}, \vec{E}$ kmitají ve fázi (neabsorbující prostředí)

1) $\tilde{H}_y = \varepsilon_0 c |\tilde{N}| e^{i\varphi_N} \tilde{E}_x \Rightarrow$ magnetické pole nekmitá ve fázi s el. polem (v absorbujícím prostředí)
obě pole jsou fázově posunuta o úhel φ_N → dán vzájemným poměrem reálné a imag. části indexu lomu

2) $\tilde{D}_x = \varepsilon_0 \underbrace{|\tilde{N}|^2 e^{i2\varphi_N}}_{\tilde{\varepsilon}_r} \tilde{E}_x \Rightarrow$ el. indukce (reprezentující odezvu látky na budící pole $\vec{D} = \varepsilon_0\vec{E} + \vec{P}$) je fáz. posunuta vůči $\vec{E}$ o $2\varphi_N$

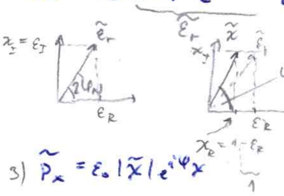

$$\tilde{\varepsilon}_r = \varepsilon_R + i\varepsilon_I = 1 + \chi_R + i\chi_I$$

$$\Rightarrow \varphi_\chi > 2\varphi_N$$

$$\boxed{\begin{aligned} n &= \sqrt{\tfrac{1}{2}\left(\varepsilon_R + \sqrt{\varepsilon_R^2 + \varepsilon_I^2}\right)} \\ \varkappa &= \sqrt{\tfrac{1}{2}\left(-\varepsilon_R + \sqrt{\varepsilon_R^2 + \varepsilon_I^2}\right)} \end{aligned}}$$

$\varepsilon_R = n^2 - \varkappa^2$
$\varepsilon_I = 2n\varkappa$

neabsorbující prostředí
$k_I = 0 \Rightarrow \varkappa = 0 \Rightarrow \alpha = 0$
$\Rightarrow \varphi_N, 2\varphi_N, \varphi_\chi = 0$
(kmitá $\vec{H}, \vec{D}, \vec{P}, \vec{E}$ ve fázi)

3) $\tilde{P}_x = \varepsilon_0 |\tilde{\chi}| e^{i\varphi_\chi}$ ⇒ veličiny $\vec{H}, \vec{D}, \vec{P}$ jsou v absorbujícím prostředí fáz. posunuty vůči $\vec{E}$, každá o jiný úhel závislý na im. č. i. lomu $\varkappa$
$k_I \neq 0 \Rightarrow \varkappa \neq 0 \Rightarrow \alpha \neq 0 \Rightarrow \varphi_N, 2\varphi_N, \varphi_\chi \neq 0$

$$I = \langle w_e \rangle_T = \frac{1}{2}\mathrm{Re}\{\vec{E}\} \cdot \mathrm{Re}\{\vec{D}\} = \frac{1}{2}\cdot\frac{1}{2}\langle \tilde{\vec{E}} + \tilde{\vec{E}}^* \rangle_T \cdot \frac{1}{2}\langle \tilde{\vec{D}} + \tilde{\vec{D}}^* \rangle_T = \frac{1}{8}\Big(\underbrace{\langle \tilde{\vec{E}} \cdot \tilde{\vec{D}} \rangle_T}_{0} + \langle \tilde{\vec{E}} \cdot \tilde{\vec{D}}^* \rangle_T + \langle \tilde{\vec{E}}^* \rangle_T \cdot \langle \tilde{\vec{D}} \rangle_T + \underbrace{\langle \tilde{\vec{E}}^* \cdot \tilde{\vec{D}}^* \rangle_T}_{0}\Big)$$

$$= \frac{1}{8}\left(\langle \tilde{\vec{E}} \tilde{\vec{D}}^* \rangle_T + \langle \tilde{\vec{E}}^* \tilde{\vec{D}} \rangle_T\right)$$

sk. souč. $\tilde{\vec{E}}, \tilde{\vec{D}} \sim e^{-i\omega t}$

$$\tilde{\vec{E}} \cdot \tilde{\vec{D}},\ \tilde{\vec{E}}^* \cdot \tilde{\vec{D}}^* \sim e^{-2i\omega t}$$

$$\left.\begin{aligned} \tilde{E} &= E_{0x} e^{-\frac{\omega}{c}\varkappa z} e^{i\frac{\omega}{c}nz} e^{-i\omega t} \\ \tilde{D} &= \varepsilon_0 (n + i\varkappa)^2 e^{-\frac{\omega}{c}\varkappa z} e^{i\frac{\omega}{c}nz} e^{-i\omega t} \end{aligned}\right\} \tilde{E}^*\tilde{D},\ \tilde{E}\tilde{D}^* \sim e^{-\frac{2\omega}{c}\varkappa z}$$

$$\langle e^{-i\omega t} \rangle_T = 0 \qquad \langle e^{-2i\omega t} \rangle_T = 0$$

časové průměrování vede k nulu

$$\boxed{I_{OUT} = \langle w_e \rangle_T \sim e^{-\frac{2\omega}{c}\varkappa z}}$$

v souladu s experimentem zavedeme $(I \sim e^{-\alpha z})$

absorpční koeficient

$$\boxed{\alpha = \frac{2\omega}{c}\varkappa}$$

LORENTZŮV MODEL

odezvy dielektrika → představa látky jako soubor oscilujících dipólů

el. dipóly vznikají posunem kladných a záporných nábojů z rovnovážných poloh vlivem vnějšího el. pole

↱ posun el. obalu vůči jádru
posun ⊕ a ⊖ iontů v iontových krystalech

předpokládáme rovnoměrné rozložení dipólů
⇒ N … koncentrace dipólů

objemová hustota dipólového momentu: $\boxed{\vec{P} = Nq\vec{r}}$ $\quad q$ … efektivní náboj tvořící dipól

$\vec{r} = (x(t), 0, 0)$ $\quad x(t)$ … výchylka z rovnovážné polohy

pohybová rovnice (zák. síly) (asi x-ová složka)

výchylku $\tilde{x}$ uvažujeme jako komplexní (může dojít k fáz. posunu vůči budícímu poli $\vec{E}$)

$$F = ma = m\frac{d^2\tilde{x}}{dt^2} = q\vec{E}(t) - m\gamma\dot{\tilde{x}} - k_H \tilde{x}$$

$\vec{E} = \vec{E}_0 e^{-i\omega t}$ … budící el. pole

$$\boxed{m\ddot{\tilde{x}} + m\gamma\dot{\tilde{x}} + k_H\tilde{x} = qE_0 e^{-i\omega t}}$$

ODR 2. řádu s nenulovou pr. stranou
lze ukázat, že homog. řeš. ("0") vede k kmitům, které se po dlouhé době $t \to \infty$ utlumí
Budeme tedy uvažovat pouze nenulovou pravou stranu (tj. partikulární řešení) které je stacionární

$k_H\tilde{x}$ … vazební elastická síla; k_H … Hookova konstanta
vnitřní elektron k jádru

$$\ddot{\tilde{x}} + \gamma\dot{\tilde{x}} + \underbrace{\frac{k_H}{m}}_{\omega_0^2}\tilde{x} = \frac{q}{m}E_0 e^{-i\omega t}$$

$m\gamma\dot{\tilde{x}}$ … tlumící síla; γ … konstanta tlumení $[\gamma] = s^{-1}$

řeš. hledáme ve tvaru $\tilde{x} = \tilde{x}_0 e^{-i\omega t}$
dosadíme

$$[(-i\omega)^2\tilde{x}_0 - i\omega\gamma\tilde{x}_0 + \omega_0^2\tilde{x}_0]e^{-i\omega t} = \frac{q}{m}E_0 e^{-i\omega t}$$

$$\tilde{x}_0 = \frac{qE_0}{m}\frac{1}{\omega_0^2 - \omega^2 - i\gamma\omega}$$

příspěvek k objemové hustotě dip. momentu: $\Delta\tilde{P} = Nq\tilde{x}$

$$\Delta P(t) = \frac{Nq^2 E_0}{m}\frac{1}{\omega_0^2 - \omega^2 - i\gamma\omega}$$

porovnáním s $\vec{P} = \varepsilon_0\tilde{\chi}\vec{E} = \varepsilon_0\tilde{\chi}E_0 e^{-i\omega t}$

$$\Rightarrow \tilde{\chi} = \frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}\frac{1}{\omega_0^2 - \omega^2 - i\gamma\omega}$$

$A = \frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}$

proč zde není člen $e^{i\omega t}$?

$$= \frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}\frac{\omega_0^2 - \omega^2 + i\gamma\omega}{(\omega_0^2 - \omega^2)^2 + \gamma^2\omega^2}$$

$$\boxed{A = \frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}}$$

pokud tlumení nelze zanedbat ($\gamma \neq 0$) $\tilde{P}(\omega), \tilde{\chi}(\omega), \tilde{\varepsilon}_r(\omega)$ jsou komplexní

$$\boxed{\tilde{\chi} = A\frac{\omega_0^2 - \omega^2}{(\omega_0^2 - \omega^2)^2 + (\gamma\omega)^2} + A\frac{i\gamma\omega}{(\omega_0^2 - \omega^2)^2 + (\gamma\omega)^2}} = \chi_R + i\chi_I$$

$$\boxed{\tilde{\varepsilon}_r = 1 + \underbrace{A\frac{\omega_0^2 - \omega^2}{(\omega_0^2 - \omega^2)^2 + (\gamma\omega)^2}}_{\varepsilon_R} + \underbrace{A\frac{i\gamma\omega}{(\omega_0^2 - \omega^2)^2 + (\gamma\omega)^2}}_{\varepsilon_I}} = 1 + \tilde{\chi} = 1 + \chi_R + \chi_I$$

celkově: z pohybové rovnice dostaneme $\tilde{X}=f(\omega) \Rightarrow \tilde{P}(\omega) \Rightarrow \tilde{\chi}(\omega) \Rightarrow \tilde{\varepsilon}_r(\omega) \Rightarrow n,\kappa = f(\omega)$

v reálné látce vždy osciluje několik typů oscilátorů. V případě slabého buzení → odezva lineární (platí princip superpozice)

aditivním parametrem modelu je susceptibilita $\tilde\chi(\omega)=\sum_l \tilde\chi_l(\omega)=\sum_l \chi_{Rl}(\omega)+\sum_l\chi_{Il}(\omega)$

index lomu $\tilde N$ není aditivní veličinou!

$\frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m} \to \frac{N_l q_l^2}{\varepsilon_0 m_l} = A_l \Rightarrow$ neodpovídají dobře experimentu

$$\tilde\varepsilon_r(\omega) = 1+\tilde\chi(\omega) = \underbrace{1+\sum_l \chi_{Rl}(\omega)}_{\varepsilon_R(\omega)} + \underbrace{\sum_l\chi_{Il}(\omega)}_{\varepsilon_I(\omega)}$$

$$\boxed{A_l = \frac{N_l q_l^2}{\varepsilon_0 m_l} f_l}$$

kvantový model (jiné předpoklady) téměř stejné rovnice jako Lorentzův model přenásobené f_l ... síla oscilátoru

$$\to \varepsilon_R(\omega)=n^2-\kappa^2 = 1+\sum_l \overbrace{\frac{N_l q_l^2}{\varepsilon_0 m_l} f_l}^{A_l} \frac{\omega_{0l}^2-\omega^2}{(\omega_{0l}^2-\omega^2)^2+\gamma^2\omega^2}$$

$$\varepsilon_I(\omega) = 2n\kappa = \sum_l A_l \frac{\gamma\omega}{(\omega_{0l}^2-\omega^2)^2+\gamma^2\omega^2}$$

→ jednotlivé typy oscilátorů mají vzn. vliv zejména v okolí rezonanční frekvence ω_{0l} → zajímá-li nás pouze určitá frekvenční oblast okolo ω_{0l} → můžeme zjednodušit, zahrnout vliv ostatních oscilátorů jako konst. příspěvek k ε_R, χ_R

$$\varepsilon_R(\omega) = \underbrace{1+\sum_{l'\neq l} A_{l'} \frac{\omega_{0l'}^2-\omega^2}{(\omega_{0l'}^2-\omega^2)^2+\gamma^2\omega^2}}_{\varepsilon_{R,MED}=n^2_{MED}} + A_l \frac{\omega_{0l}^2-\omega^2}{(\omega_{0l}^2-\omega^2)^2+\gamma^2\omega^2}$$

$$\boxed{\varepsilon_R = n^2_{med} + A\frac{\omega_0^2-\omega^2}{(\omega_0^2-\omega^2)^2+\gamma^2\omega^2}}$$

(pro dané l → teď zkoumáme tedy v okolí ω_{0l}) → index l vynechán

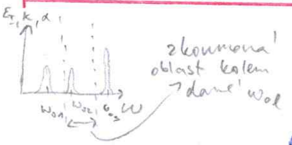

vliv jako jeden oscilátor (ostatní zahrnuty konst. přísp. n^2_{med})

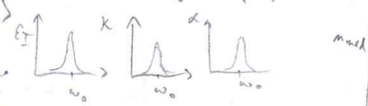

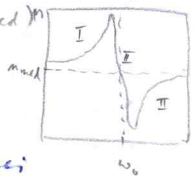

I $\omega \ll \omega_0$
III $\omega \gg \omega_0$ } oblast normální disperze (n s ω roste)

II $\omega \approx \omega_0$ – oblast anomální disperze (n s ω klesá)

↳ šířka oblasti II roste s rostoucím tlumením – dochází zde k silné absorpci záření → α, κ velké

ε_I má max. v ω_0, kdy dochází k max. absorpci ⇒ předání energie látce, zpravidla formou tepelné energie

výkonová odrazivost absorbujících látek (uvažujeme kolmý dopad) → dosazení komplex indexu lomu do

$$\tilde r_{s,p}(\omega) = \boxed{\tilde r(\omega) = \frac{1-\tilde N(\omega)}{1+\tilde N(\omega)}} = \frac{1-n_2(\omega)-i\kappa_2(\omega)}{1+n_2(\omega)+i\kappa_2(\omega)}$$

vzduch $n_1=1$

neabsorbující dielektrikum → s výjimkou tot. odrazu $\tilde N = n+i\kappa$ to jsou reálná čísla

a výkonový koeficient $\boxed{R(\omega)=\tilde r(\omega)\tilde r^*(\omega)}$

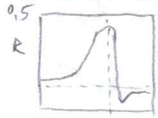

spektrální průběh reálné části indexu lomu n je možné v některých případech aproximovat zjednodušenými analytickými výrazy

SELLMEIERŮV VZOREC $n^2 = 1 + A\frac{\lambda^2}{\lambda^2-\lambda_0^2}$ → pro téměř neabsorbující dielektrika v blízké IR a VIS oblasti v oblasti normální disperze I a zanedbáme absorpci ($\gamma\approx 0$)

λ_0 ... rezonanční vlnová délka

pro $\omega\ll\omega_0$ CAUCHYHO VZOREC $n^2 = A' + \frac{B'}{\lambda^2}+\frac{C'}{\lambda^4}+\dots$

DRUDEHO MODEL odezva vodivého prostředí

volně pohyblivé náboje → ionty v plynném plazmatu / elektrony v kovech ⇒ nejsou vázány k rovnovážným polohám

dosazením $k_H=0, \omega_0=0$ do LORENTZOVA MODELU ⇒ DRUDEHO MODEL

$$\boxed{\varepsilon_r(\omega) = 1+\frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}\frac{1}{-i\gamma\omega-\omega^2} = 1-\frac{\omega_p^2}{i\gamma\omega+\omega^2}}$$

plazmová frekvence → charakteristická frekvence prostředí, kde uvažujeme pouze volně pohyblivé náboje

$$\boxed{\omega_p=\sqrt{\frac{Nq^2}{\varepsilon_0 m}}}$$

v kovech → $\omega_p \in$ UV

v polovodičích → $\omega_p \in$ IR

$\varepsilon_R = n^2-\kappa^2 = 1-\frac{\omega_p^2}{\omega^2+\gamma^2}$

$\varepsilon_I = 2n\kappa = \frac{\gamma\omega_p^2}{\omega^3+\gamma^2\omega}$ ⇒ odsud $n(\omega)$, $\kappa(\omega)$

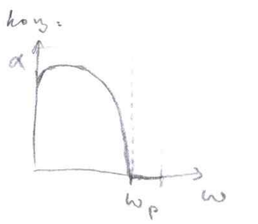

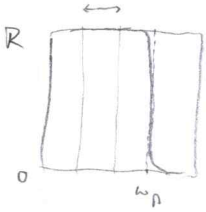

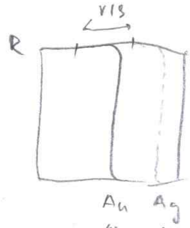

většina kovů, např. Ag – stříbro ⇓ odráží viditelné světlo jeví se „bílé"

z důvodu dalších mechanismů je plazmová frekvence zlata posunuta

Zlato: $\Delta\omega_p(Ag, Au)$

$\omega_p(Au) \sim \lambda_p = 540$ nm ⇒ odráží se jen některé ω jeví se žlutě

nad plazmovou frekvencí vodivé prostředí EM záření propouští

9 ZÁKLADY VLÁKNOVÉ OPTIKY → aplikace: optické obvody (mají menší ztráty než el. obvody)

optické vlákno → vede světelný signál tím, že dochází k úplnému odrazu na rozhraní vlákna a okolí

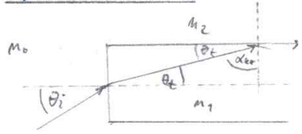

$n_1 > n_0$ n_1 … index lomu vlákna

θ_i … úhel dopadu na počátek vlákna

θ_t … úhel lomu

α … úhel dopadu na stěnu vlákna

vlnovod musí splňovat $\alpha > \alpha_{kr} \wedge \theta_i < \theta_{max}$ (akceptační úhel)

$n_1 \sin\alpha_{kr} = n_2 \sin\frac{\pi}{2}$ → aby na stěně došlo k úplnému odrazu

$$\boxed{\sin\alpha_{kr} = \frac{n_2}{n_1}}$$

$$\theta_t + \alpha = \frac{\pi}{2}$$

$n_0 \sin\theta_i = n_1 \sin\theta_t = n_1 \sin\left(\frac{\pi}{2} - \alpha\right) = n_1 \cos\alpha$

θ_{max}: $n_0 \sin^2\theta = n_1 \cos\alpha_{kr}$

$\to /^2$ $n_0^2 \sin^2\theta_{max} = n_1^2 \cos^2\alpha_{kr} = n_1^2(1 - \sin^2\alpha_{kr}) = n_1^2\left(1 - \frac{n_2^2}{n_1^2}\right) = n_1^2 - n_2^2$ ⇒ $\boxed{n_0 \sin\theta_{max} = NA = \sqrt{n_1^2 - n_2^2}}$ NA … numerická apertura vlákna

v opt. vlákně se bez velkých ztrát mohou šířit jen určité světelné módy
ne přímo ale s odrazem tj. A → B

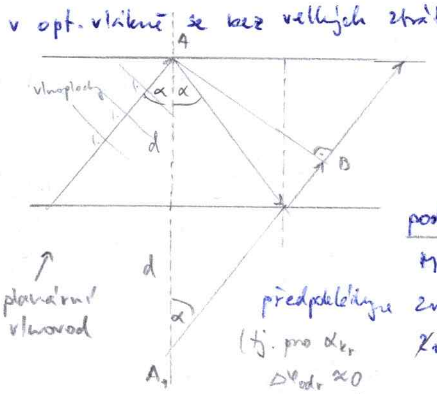

$\overline{AB} = \overline{A_1B} = 2d\cos\alpha$ … dráhový rozdíl

fázový náběh šířením: $2kd\cos\alpha = 2n_1k_0d\cos\alpha$

celková změna fáze: $2n_1k_0d\cos\alpha + \Delta\varphi_{odr}$ ← vlna ve vlnovodu získává náběh fáze šířením a dále dodatečnou změnu $\Delta\varphi_{odr}$ v důsledku odrazu na opt. hustším pr. pod úhlem $> \alpha_{kr}$ ⇒ ($\Delta\varphi_{odr}$ … složitou fci)

podmínka sfázování (TF podmínka) $2n_1k_0d\cos\alpha + \Delta\varphi_{odr} = 2m\pi$ $m = 0, 1, \dots, M$ ($m, M \in \mathbb{Z}$)

M … max. číslo módu, které může ve vlákně existovat

předpokládejme (tj. pro α_{kr} $\Delta\varphi_{odr} \approx 0$???) $2n_1k_0d\cos\alpha \approx 2M\pi$

$\cancel{2}n_1\frac{2\pi}{\lambda_0}d\cos\alpha \approx \cancel{2}M\cancel{\pi}$

$$M \approx \frac{2n_1d\cos\alpha_{kr}}{\lambda_0}$$

$n_0 \sin\theta_{max} = n_1\cos\alpha_{kr}$

$M \approx \frac{2\cancel{n_1}d}{\lambda_0}\frac{n_0}{\cancel{n_1}}\sin\theta_{max}$ NA

$$\boxed{M \approx \frac{2d\,NA}{\lambda_0}}$$ celá část

celkový počet módů, které ve vlnovodu mohou existovat roste s poměrem $\sim \frac{d}{\lambda_0}$
tj. i nultý mód
(celkový počet módů je M+1)
M … maximální mód

útlum – parametr vlákna charakterizující ztráty v důsledku rozptylu a absorpce

$$\boxed{\text{útlum} = 10\log_{10}\left(\frac{P_1}{P_2}\right)}$$

útlum se obvykle vztahuje na délku vlákna 1 km

P_1 … světelný výkon na vstupu do vlákna

P_2 … světelný výkon na výstupu z vlákna

10 NELINEÁRNÍ OPTIKA

(Lineární optika: veličiny charakterizující látku jsou nezávislé na intenzitě světla $\vec{P} \sim \vec{E}$, Maxwellovy rovnice jsou lineární a platí princip superpozice $\vec{P} = \varepsilon_0 \overleftrightarrow{\chi} \vec{E}$)

lineární optika je aproximace, která platí jen pro malé intenzity světla

obecně vektor polarizace $\vec{P}$ složitou fcí $\vec{E}$ → uvažujeme zjednodušený popis, kdy $\vec{E}$ a $\vec{P}$ jsou lin. polarizované ve stejném směru

$$\boxed{P_i = \varepsilon_0 \Big(\underbrace{\sum_j \chi_{ij} E_j}_{P_L \text{ ... lin. část}} + \underbrace{\sum_{jk} \chi^{(2)}_{ijk} E_j E_k + \sum_{j,k,l} \chi^{(3)}_{ijkl} E_j E_k E_l + \dots}_{P_{NL} \text{ ... nelin. část}} \Big)}$$

$\chi^{(2)}$ → 2. řádu, $\chi^{(3)}$ → 3. řádu

$i, j, k, l, \dots = x, y, z$

χ_{xyz} ... např. susceptibilita (2. řádu) ve směru x, jestliže el. pole působí ve směrech y a z

E_j, E_k ... obě komponenty mohou patřit téže vlně ($\sim e^{-i\omega t}$), ale i různým vlnám (různá čas. závislost)

→ případ, kdy frekvence světla není v rezonanci s energ. přechody v látkách (tj. nedochází k excitaci do vyšší e. stavů) ⇒ látka má okamžitou odezvu

NELIN. OPT. JEVY 2. ŘÁDU

(v krystalech se středem symetrie ⇒ $\overleftrightarrow{\chi}_{ijk} = \overleftrightarrow{0}$ ⇒ nelin. opt. jevy 2. řádu nenastávají)

$$P^{(2)}_i = \varepsilon_0 \sum_{jk} \chi^{(2)}_{ijk} E_j E_k$$

$\overleftrightarrow{\chi}^{(2)}$ ... susceptibilita 2. řádu

↳ χ_{ijk} ... (tenzor 3. řádu) → 27 komponent (matematicky)

látky se středem symetrie musí mít neměnné vlastnosti při inverzi os $x \to -x$, $y \to -y$, $z \to -z$: $-P^{(2)}_i = \varepsilon_0 \sum_{jk} \chi^{(2)}_{ijk} (-E_j)(-E_k)$

$-P^{(2)}_i = P^{(2)}_i = 0 \Rightarrow \chi^{(2)}_{ijk} = 0$

[(generace 2. harmonické frekvence)

↳ **zdvojení frekvence**

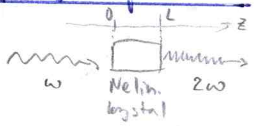

– vstupní vlna vyvolá v materiálu polarizaci oscilující na dvojnásobné frekvenci, ta je zdrojem vlny s frekvencí 2ω

buzení pole: $E(t) = E_0 \cos \omega t = \frac{1}{2} E_0 [e^{i\omega t} + e^{-i\omega t}]$ → nebo místo exponenciely $\cos^2 \omega t = \frac{1 + \cos 2\omega t}{2}$

$$\boxed{P^{(2)} = \varepsilon_0 \chi^{(2)} E^2 = \varepsilon_0 \chi^{(2)} \frac{E_0^2}{4} [e^{2i\omega t} + e^{-2i\omega t} + 2] = \frac{\varepsilon_0 \chi^{(2)} E_0^2}{2} + \frac{1}{2} \varepsilon_0 \chi^{(2)} E_0^2 \cos 2\omega t \sim \Delta E^{(2)}}$$

příspěvek vyvolaný polarizací

⇒ v materiálu vzniká polarizace 2. řádu která má 2 složky: stejnoměrná složka, složka oscilující s frekvencí 2ω, je možné aby dipóly oscilující s fr. 2ω v jedn. místech látky

látky se na výstupu objevila silná vlna 2. harmonické frekvence, konstruktivně skládaly hl. problém představuje závislost indexu lomu na frekvenci. V místě, kde vlna o frekvenci ω generuje vlnu o frekvenci 2ω → jsou obě koherentní. Vlna o fr. ω postupuje dále látkou a generuje další příspěvky o frekvenci 2ω, které se musí složit konstruktivně (tj. musí mít odpovídající fázový rozdíl!)

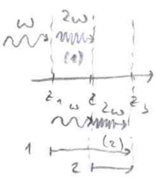

1+2 → konstruktivní interference vln 2ω vzniklých v místech z_1 a z_2

v místě z je dopadající vlna: $E(z,t) = \frac{1}{2} E_0 [e^{i(k_1 z - \omega t)} + e^{-i(k_1 z - \omega t)}]$ a její příspěvek vyvolaný polariz. (oscilující část) $\Delta E^{(2)}(z) \approx P^{(2)} \sim E_0^2 [e^{2i(k_1 z - \omega t)} + e^{-2i(k_1 z - \omega t)}]$

vlna 2. harm. vzniklá v místě z bude mít na výstupu (bod L) z krystalu fázi danou šířením od místa z do místa L s vln. vektorem k_2 tedy: $\Delta E^{(2)}(L)\big|_z = E_0^2 e^{2i(k_1 z - \omega t)} e^{ik_2(L - z)}$ ↳ navíc fáz. rozdíl $\Delta\varphi = k_2(L - z)$

Celková amplituda 2. harmonických v místě L dostaneme součtem všech příspěvků $\Delta E^{(2)}(L)\big|_z$ z daného místa

+c.c. → komplexně sdružené části nemusím uvažovat (chovají se podobně když ~ a stejně chci jen podmínku sfázování ? ☺)

$$\boxed{E^{(2)}(L) \sim E_0^2 e^{-2i\omega t} e^{ik_2 L} \int_0^L e^{i(2k_1 - k_2)z}\, dz}$$

$$\Delta k = 2k_1 - k_2$$

$$\int_0^L e^{i\Delta k z} dz = \frac{1}{i\Delta k}(e^{i\Delta k L} - 1) = \frac{e^{i\frac{\Delta k L}{2}}}{i\Delta k}\left(e^{i\frac{\Delta k L}{2}} - e^{-i\frac{\Delta k L}{2}}\right)$$

$$= \frac{2i L \sin\frac{\Delta k L}{2}}{L\, i\Delta k} e^{i\frac{\Delta k L}{2}} = L \frac{\sin\frac{\Delta k L}{2}}{\frac{\Delta k L}{2}} e^{i\frac{\Delta k L}{2}} \Rightarrow E^{(2)}(L) : E_0^2 L \frac{\sin\frac{\Delta k L}{2}}{\frac{\Delta k L}{2}} e^{i\frac{\Delta k L}{2}} e^{-2i\omega t} e^{ik_2 L}$$

$$\Rightarrow \boxed{I \sim I_0^2 L^2 \left(\frac{\sin\frac{\Delta k L}{2}}{\frac{\Delta k L}{2}}\right)^2}$$

maximum pro $\frac{\Delta k L}{2} = 0 \Rightarrow \Delta k = 0 \Rightarrow \boxed{2k_1 = k_2}$ **podmínka sfázování**

→ $k_1 = \frac{\omega}{c} n(\omega)$, $k_2 = \frac{2\omega}{c} n(2\omega)$

$\frac{2\omega}{c} n(\omega) = \frac{2\omega}{c} n(2\omega)$ ⇓ $\boxed{n(\omega) = n(2\omega)}$

v izotrop. materiálech s normální disperzí nelze splnit

→ podm. sfázování je možné splnit v anizotropních krystalech když se vhodně zvolí polarizace interagujících vln

(např. dopadající vlna se šíří jako vlna řádná, druhá harmonická jako vlna mimořádná)

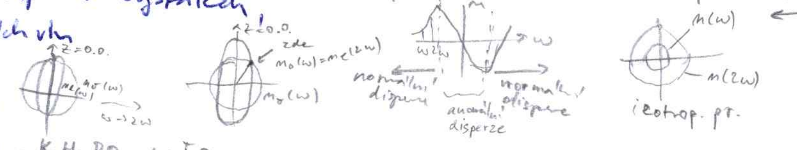

⇒ krystaly pro generaci 2. harm. $LiNbO_3$, KH_2PO_4, $LiIO_3$

NELIN. OPT. JEVY 3. ŘÁDU

(vyskytují se ve všech látkách, tj. i v látkách se středem symetrie)

$$E(t) = E_0 \cos \omega t = \frac{1}{2} E_0 (e^{i\omega t} + e^{-i\omega t})$$

$$= \frac{1}{8} \varepsilon_0 \chi^{(3)} E_0^3 [e^{3i\omega t} + e^{-3i\omega t} + 2e^{i\omega t} + 2e^{-i\omega t} + e^{i\omega t} + e^{-i\omega t}]$$

$$= \frac{1}{8} \varepsilon_0 \chi^{(3)} E_0^3\, 2 \cos 3\omega t + \frac{3}{8} \varepsilon_0 \chi^{(3)} E_0^3 \cos \omega t$$

$$\boxed{P^{(3)} = \varepsilon_0 \chi^{(3)} E^3} = \varepsilon_0 \chi^{(3)} \frac{1}{8} E_0^3 (e^{2i\omega t} + e^{-2i\omega t} + 2)(e^{i\omega t} + e^{-i\omega t}) = \boxed{\underbrace{\frac{1}{4} \varepsilon_0 \chi^{(3)} E_0^3 \cos 3\omega t}_{\text{generace 3. harm. frekvence}} + \underbrace{\frac{3}{4} \varepsilon_0 \chi^{(3)} E_0^3 \cos \omega t}_{\text{závislost indexu lomu a absorpčního koeficientu na intenzitě světla}}}$$

$n(I)$
$\alpha(I)$

$$\boxed{\begin{aligned} n &= n_L + n_{NL}(I) \\ \alpha &= \alpha_L + \alpha_{NL}(I) \end{aligned}}$$

důsledky intenzitní závislosti indexu lomu:

laserový svazek → připomíná Gaussovské rozložení intenzity ve směru kolmém na směr šíření (x) po průchodu látkou, jejíž index lomu je dán:

$n = n_L + \frac{1}{2} n_L I$ → vlna uprostřed svazku má jiný index lomu než vlna na krajích (liší se opt. dráhy)

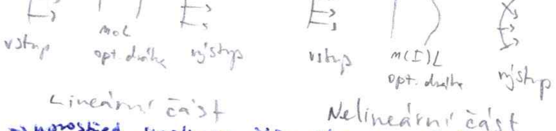

Lineární část   Nelineární část

→ uprostřed svazku se šíří vlna pomaleji (větší index lomu) než na krajích → prostředí působí jako spojná čočka

= samofokusace

laserový svazek může být modulován v čase. Je-li odezva prostředí rychlá, sleduje index lomu intenzitní profil v čase

okamžitá frekvence světelné vlny je dána čas. derivací fáze

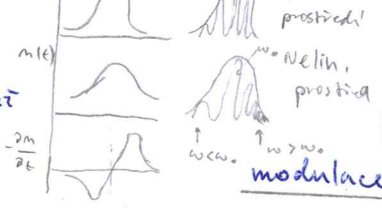

$\varphi = k_0 n(t) z - \omega_0 t$

$\omega = \left|\frac{\partial \varphi}{\partial t}\right| = \left| -\omega_0 + k_0 z \frac{\partial n(t)}{\partial t} \right|$ // $\left| -(\omega_0 - \frac{\partial n(t)}{\partial t}) \right|$

$$\boxed{\omega = \omega_0 - k_0 z \frac{\partial n}{\partial t}}$$

modulace fáze

11 ANIZOTROPNÍ PROSTŘEDÍ (neabsorbující prostředí) – lineární dvojlom (pro izotropní látky χ ... skalár $\vec{P} = \varepsilon_0 \chi \vec{E}$, $\vec{P} \parallel \vec{E}$!)

předpokládáme homogenní, lineární, neabsorbující prostředí bez kruhového dvojlomu, nemagnetické $\vec{B} = \mu_0 \vec{H}$

vektor polarizace: ↳ $\overleftrightarrow{\chi}$ nezávisí na ↳ $\vec{P} \cdot \vec{E}$ ↳ $\overleftrightarrow{\chi}$ reálný a symetrický

$$\boxed{\vec{P} = \varepsilon_0 \overleftrightarrow{\chi} \vec{E}}$$ udává odezvu materiálu ve složkách $P_i = \sum_{j=x,y,z} \chi_{ij} E_j$

$\overleftrightarrow{\chi}$ ... tenzor susceptibility

z Poyntingova teorému lze ukázat, že pro neabsorbující prostředí bez optické aktivity (tj. bez kruhového dvojlomu) je $\overleftrightarrow{\chi}$ reálný a symetrický ⇒ lze ho diagonalizovat

$$\boxed{\overleftrightarrow{\chi} = \begin{pmatrix} \chi_x & 0 & 0 \\ 0 & \chi_y & 0 \\ 0 & 0 & \chi_z \end{pmatrix}} \qquad \boxed{\vec{D} = \varepsilon_0 \vec{E} + \vec{P}} = \overleftrightarrow{\varepsilon} \vec{E}$$

$\overleftrightarrow{\varepsilon}$ ... tenzor permitivity

$$D_x = \varepsilon_0 \varepsilon_x E_x = \varepsilon_0 (1+\chi_x) E_x = \varepsilon_0 \varepsilon_x E_{0x} e^{i\vec{k}\cdot\vec{r}} e^{-i\omega t}$$
$$D_y = \varepsilon_0 \varepsilon_y E_y = \varepsilon_0 (1+\chi_y) E_y = \varepsilon_0 \varepsilon_y E_{0y} e^{i\vec{k}\cdot\vec{r}} e^{-i\omega t}$$
$$D_z = \varepsilon_0 \varepsilon_z E_z = \varepsilon_0 (1+\chi_z) E_z = \varepsilon_0 \varepsilon_z E_{0z} e^{i\vec{k}\cdot\vec{r}} e^{-i\omega t}$$

předp. rovinná homogenní elmg. vlna s vlnovým vektorem $\vec{k} = \frac{\omega}{c} n \vec{s}_0$ kolmým na rovinu vlnoploch

látka reaguje na působení vlny okamžitě (nedochází k fáz. posunu čas. průběhu vektoru polarizace $\vec{P}(\vec{r},t)$ vůči vlně $\vec{E}(\vec{r},t)$) ⇒ potom můžeme psát

jedn. vekt. ve směru vlnoploch (tj. konst. fáze)

$$\vec{E} = \vec{E}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} - \omega t)} \qquad \vec{B} = \vec{B}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} - \omega t)} \qquad \vec{P} = \vec{P}_0 e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} - \omega t)}$$

z Max-ových rovnic:

$\operatorname{div} \vec{D} = 0 \Rightarrow \vec{k} \perp \vec{D}$ $\quad \operatorname{div}\vec{D} = \frac{\partial D_x}{\partial x} + \frac{\partial D_y}{\partial y} + \frac{\partial D_z}{\partial z} = i(k_x D_{0x} + k_y D_{0y} + k_z D_{0z}) e^{i(\vec{k}\cdot\vec{r} - \omega t)} = i\vec{k}\cdot\vec{D} = i\vec{k}\cdot(\varepsilon_0 \vec{E} + \vec{P}) = 0$ → izotropní látky $\vec{k}\cdot\vec{E} = 0$ (prostředí bez volných nábojů)

obecně v anizotropních látkách nemusí být vektory $\vec{E}$ a $\vec{P}$ paralelní, ale ve spec. případy $\vec{k}\cdot\vec{E} \neq 0$

$\operatorname{div} \vec{B} = 0 \Rightarrow \vec{k} \perp \vec{B}, \vec{k} \perp \vec{H}$ $\quad \operatorname{div}\vec{B} = i\vec{k}\cdot\vec{B} = 0 \quad \vec{B} = \mu_0 \vec{H}$

$\operatorname{rot} \vec{E} = -\frac{\partial \vec{B}}{\partial t} \Rightarrow \vec{E} \perp \vec{B}$ $\quad \vec{k} \times \vec{E} = \omega \vec{B} \quad \frac{\partial E_z}{\partial y} - \frac{\partial E_y}{\partial z} = -\frac{\partial B_x}{\partial t} \to i(k_y E_z - k_z E_y) = i\omega B_x$

$\operatorname{rot} \vec{H} = \frac{\partial \vec{D}}{\partial t} \Rightarrow H \perp D,\ k \perp D$ $\quad \vec{k} \times \vec{H} = -\omega \vec{D}$

⇒ celkově $\vec{B}$ (tedy i $\vec{H}$) $\perp \vec{E}, \vec{D}, \vec{k}$ dále $\vec{k} \perp \vec{D}$ ale už obecně ~~$\vec{k} \perp \vec{E}$~~

v důsledku $\vec{E} \nparallel \vec{D}$ se energie šíří v jiném směru než vlnoplochy

$\frac{\omega}{c} n \vec{s}_0 = \vec{k}$ ... kolmý na vlnoplochy $\qquad \vec{S} = \vec{E} \times \vec{H} = S \vec{t}_0$

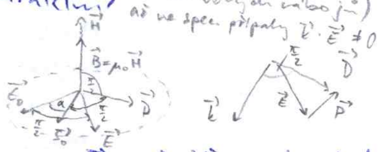

$\vec{s}_0$ ... směr šíření vlnoploch

$\vec{t}_0$ ... směr šíření energie

svírají úhel α

FRESNELOVA ROVNICE

$$\boxed{\frac{1}{n^2} = \frac{s_{0x}^2}{n^2 - n_1^2} + \frac{s_{0y}^2}{n^2 - n_2^2} + \frac{s_{0z}^2}{n^2 - n_3^2}}$$

n_1, n_2, n_3

x-ová složka: $\operatorname{rot} \vec{H} = \frac{\partial \vec{D}}{\partial t} \to \frac{\partial H_z}{\partial y} - \frac{\partial H_y}{\partial z} = \frac{\partial D_x}{\partial t}$

$\frac{\partial H_z}{\partial y} = \frac{1}{\mu_0 \omega}\left(k_x \frac{\partial E_y}{\partial y} - k_y \frac{\partial E_x}{\partial y}\right) \to = \frac{i}{\mu_0\omega}(k_x k_y E_y - k_y^2 E_x)$

$\frac{\partial H_y}{\partial z} = \frac{1}{\mu_0\omega}\left(k_z \frac{\partial E_x}{\partial z} - k_x \frac{\partial E_z}{\partial z}\right) \to = \frac{i}{\mu_0\omega}(k_z^2 E_x - k_x k_z E_z)$

$(\vec{s}_0 \cdot \vec{E}) \neq 0$ $\quad \operatorname{rot}\vec{E} = -\frac{\partial \vec{B}}{\partial t} \to \vec{k} \times \vec{E} = \omega \vec{B}$, $\vec{B} = \mu_0 \vec{H}$ $\Rightarrow \vec{H} = \frac{1}{\mu_0\omega}(\vec{k} \times \vec{E}) \Rightarrow H_z = \frac{1}{\mu_0\omega}(k_x E_y - k_y E_x)$

$H_y = \frac{1}{\mu_0\omega}(k_z E_x - k_x E_z)$

$(n^2 - n_1^2) E_x = n^2 s_{0x} (\vec{s}_0 \cdot \vec{E}) \quad / \cdot s_{0x}$

(1) $s_{0x} E_x = \frac{n^2}{n^2 - n_1^2} s_{0x}^2 (\vec{s}_0 \cdot \vec{E})$

(2) $s_{0y} E_y = \frac{n^2}{n^2 - n_2^2} s_{0y}^2 (\vec{s}_0 \cdot \vec{E})$

(3) $s_{0z} E_z = \frac{n^2}{n^2 - n_3^2} s_{0z}^2 (\vec{s}_0 \cdot \vec{E})$

(1)+(2)+(3) $\cancel{\vec{s}_0 \cdot \vec{E}} = n^2 \left(\frac{s_{0x}^2}{n^2 - n_1^2} + \frac{s_{0y}^2}{n^2 - n_2^2} + \frac{s_{0z}^2}{n^2 - n_3^2} \right) \cancel{(\vec{s}_0 \cdot \vec{E})}$

$$\frac{\partial H_z}{\partial y} - \frac{\partial H_y}{\partial z} = \frac{i}{\mu_0\omega}(k_x k_y E_y + k_x k_z E_z - k_y^2 E_x - k_z^2 E_x) = -i\omega\varepsilon_0\varepsilon_x E_x \quad \left(= \frac{\partial D_x}{\partial t}\right)$$

$$k_x(k_x E_x + k_y E_y + k_z E_z) - k_x^2 E_x - k_y^2 E_y - k_z^2 E_z = -\omega^2 \varepsilon_0 \mu_0 \varepsilon_x E_x \quad / + k_x^2 E_x - k_x^2 E_x$$

$$\vec{k}(\vec{k}\cdot\vec{E}) - k^2 \vec{E} = -\frac{\omega^2}{c^2} \overleftrightarrow{\varepsilon} \vec{E} \qquad / : \frac{\omega^2}{c^2}$$

označme: $\varepsilon_x = n_1^2$, $\varepsilon_y = n_2^2$, $\varepsilon_z = n_3^2$ $\quad (\varepsilon_r = n^2)$

$$\frac{\omega^2}{c^2} n^2 s_{0x} (\vec{s}_0 \cdot \vec{E}) - \frac{\omega^2}{c^2} n^2 E_x = -\frac{\omega^2}{c^2} n_1^2 E_x$$

Fresnelova rovnice určuje index lomu n, se kterým se šíří rovinná vlna s obecně orientovaným vln. vekt. $\vec{k}$ ($\vec{s}_0$) anizotropním prostředím

$n_1 \neq n_2 \neq n_3$ ... dvojosé materiály → 2 optické osy ⇒ popis výrazně složitější (budeme se dále zabývat pouze)

$n_1 = n_2 \neq n_3$ ... jednoosé materiály → 1 optická osa $\qquad n_1 = n_2 = n_3$ ... izotropní prostředí

optická osa = směr, ve kterém mají všechny lineární polarizace stejnou rychlost (fázovou)

pro jednoosé materiály označme: $\boxed{a = n_1^2 - n^2 \quad b = n_3^2 - n^2}$ → Fresnelova rovnice přejde do tvaru

$$\frac{1}{n^2} = \frac{s_{0x}^2}{(-a)} + \frac{s_{0y}^2}{(-a)} + \frac{s_{0z}^2}{(-b)}$$

$-\frac{a^2 b}{n^2} = ab s_{0x}^2 + ab s_{0y}^2 + a^2 s_{0z}^2$

$\to a[ab + n^2(b s_{0x}^2 + b s_{0y}^2 + a s_{0z}^2)]$

$$\boxed{a[ab + n^2(a s_{0z}^2 + b s_{0x}^2 + b s_{0y}^2)] = 0}$$

→ 2 řešení:

1) $a = 0$ $\quad 0 = n_1^2 - n^2 \Rightarrow n = n_1 = n_0$ ... řádný (ordinarius) (nezávisí na směru $\vec{s}_0$)

2) n_e ... mimořádný (extraordinarius) ... jiné na $\vec{s}_0$ závisí (řešení v rovině xz)

jelikož je jednoosý krystal rotačně symetrický můžeme zvolit jakoukoliv rovinu obsahující opt. osu

$n = n_e = f(\vartheta)$

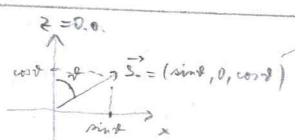

$$ab + n^2(a s_{0z}^2 + b s_{0x}^2 + \cancel{b s_{0y}^2}) = 0$$
$$ab + n^2(a s_{0z}^2 + b s_{0x}^2) = 0$$
$$(n_1^2 - n_e^2)(n_3^2 - n_e^2) + (n_1^2 - n_e^2) n_e^2 \cos^2\vartheta + (n_3^2 - n_e^2) n_e^2 \sin^2\vartheta = 0$$
$$\to n_1^2 n_3^2 - n_e^2 [n_1^2 (1 - \cos^2\vartheta) + n_3^2 (1 - \sin^2\vartheta)] = 0$$

$$\frac{1}{n_e^2} = \frac{\cos^2\vartheta}{n_1^2} + \frac{\sin^2\vartheta}{n_3^2} \to 1 = \frac{n_e^2 \cos^2\vartheta}{n_1^2} + \frac{n_e^2 \sin^2\vartheta}{n_3^2} \qquad x_e = n_e \sin\vartheta \quad z_e = n_e \cos\vartheta$$

$$\boxed{\frac{x_e^2}{n_3^2} + \frac{z_e^2}{n_1^2} = 1}$$ ⇒ elipsa v osové poloze

a po úpravách

n_3 ... hl. poloosa ve sm. x

n_1 ... vedl. poloosa ve sm. z

díky osové symetrii:

$$\boxed{\frac{x_e^2}{n_3^2} + \frac{y_e^2}{n_3^2} + \frac{z_e^2}{n_1^2} = 1}$$

(rovnice rotačního elipsoidu)

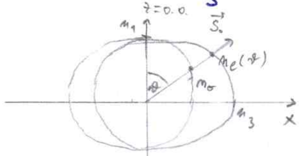

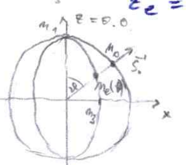

kladný krystal ($n_e > n_0$) $\qquad$ záporný krystal ($n_e < n_0$)

n_1 ... hlavní řádný (o) index lomu

n_3 ... hlavní mimořádný (e) index lomu

normálová plocha (indexové plocha) $\xrightarrow{\text{přenásobení } \frac{\omega}{c}}$ k – plocha

↳ výsledek kulová / elipsoidální plocha

polarizace řádné a mimořádné vlny

→ dosadíme řešení do Fresnelových rovnic

1) řádná vlna $n_0 = n_1$ $\quad \vec{s}_0 = (\sin\vartheta, 0, \cos\vartheta)$

(1) $(n_1^2 - n_0^2) E_x = n_1^2 \sin\vartheta (E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta) = 0 \Rightarrow E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta = 0$

(2) $(n_1^2 - n_1^2) E_y = 0 \qquad 0 = 0 \Rightarrow$ nic

(3) $(n_1^2 - n_3^2) E_z = n_1^2 \cos\vartheta (E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta) \Rightarrow E_z = 0 \qquad E_x = 0$

$\Rightarrow \vec{E}_0 = (0, E_y, 0) \perp$ rovina hlavního řezu = rovina danou opt. osou a směrem šíření (rov. xz)

z $E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta = 0$ pro daný směr ϑ $\frac{E_x}{E_z}$ = konst. tj. vlna lineárně polarizovaná

2) mimořádná vlna $n = n_e$ pro $n_1 = n_2$

(1) $(n_e^2 - n_1^2) E_x = n_e^2 \sin\vartheta (E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta)$ $\quad \cdot \sin\vartheta$

(2) $(n_e^2 - n_1^2) E_y = 0 \Rightarrow E_y = 0$

(3) $(n_e^2 - n_3^2) E_z = n_e^2 \cos\vartheta (E_x \sin\vartheta + E_z \cos\vartheta)$ $\quad \cdot \cos\vartheta$

$+ \Rightarrow \frac{E_x}{E_z} = -\frac{n_3^2}{n_1^2} \cot\vartheta$

pro daný směr ϑ konst. ⇒ také lin. pol. vlna

$E_y = 0$ $\quad \vec{E}_e$ kmitá v rovině xy (tj. rovině hl. řezu)

$$\Rightarrow \boxed{\vec{E}_0 \perp \vec{E}_e}$$

energie nesená vlnou se šíří ve směru Poyntingova vektoru $\vec{S} = S\vec{t}_0$ → řádná vlna $\vec{S} \parallel \vec{s}_0$, mimořádná svírají úhel α

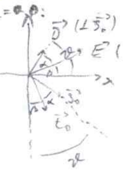

$D_x = \varepsilon_0 n_1^2 E_x$ $\qquad$ $\operatorname{tg}\beta = \frac{E_z}{E_x}$

$D_z = \varepsilon_0 n_3^2 E_z$ $\qquad$ $\operatorname{tg}\vartheta = \frac{D_z}{D_x}$

$\frac{D_z}{D_x} = \frac{n_3^2}{n_1^2}\frac{E_z}{E_x} \Rightarrow \operatorname{tg}\vartheta = \frac{n_3^2}{n_1^2}\operatorname{tg}\beta$

$\alpha = \vartheta - \beta$

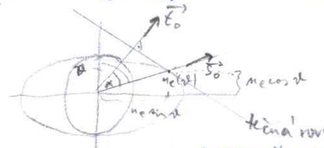

směr šíření energie $\vec{t}_0$ je určen normálou k tečné rovině normálové plochy

$v_r = \frac{v_f}{\cos\alpha}$ ... rychlost šíření energie mimoř. vlny

v_f ... fáz. rychl. m. vlny

normálová plocha $F(x,y,z) = 0$ ... rotační elipsoid

normála k tečné rovině normálové plochy: $\vec{N}(x,y,z) = \frac{\left(\frac{\partial F}{\partial x}, \frac{\partial F}{\partial y}, \frac{\partial F}{\partial z}\right)_{x_0,y_0,z_0}}{\sqrt{\left(\frac{\partial F}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial F}{\partial y}\right)^2 + \left(\frac{\partial F}{\partial z}\right)^2}}$

Lom na rozhraní s anizotropním jednoosým prostředím

→ dopadající vlna $\vec{k}_i$ se rozdělí na dvě lomené vlny $\vec{k}_{t_o}$ ... n_o, $\vec{k}_{te}$ ... $n_e(\theta_{te})$

platí zákon lomu: $n_i \sin\theta_i = n_o \sin\theta_{to}$ (řádná vlna)

$n_i \sin\theta_i = n_e(\vartheta) \sin\theta_{te}$ (mimořádná vlna) $\qquad \vartheta = f(\theta_{te})$ + Fresnelova rovnice

spojitost fází el. pole dopadající a lomené vlny (podmínka návaznosti vlnoploch → použita při odvození zák. lomu)

$(\vec{k}_{t_o} - \vec{k}_i)\cdot\vec{r} = (\vec{k}_{te} - \vec{k}_i)\cdot\vec{r} = 0$, $\vec{r}$ .. vektor ležící v rov. rozhraní → tečné složky vl. vekt. $\vec{k}_i, \vec{k}_{to}, \vec{k}_{te}$ jsou tedy stejné

normálové plochy $\xrightarrow{\frac{\omega}{c}}$ k-plochy

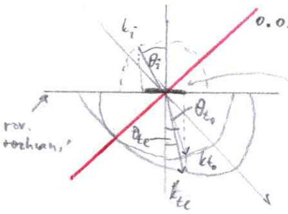

1) provedeme řez k-plochou v rov. dopadu
2) nakreslíme průsečnici s rov. rozhraní
3) vyznačíme vln. vektor dopadající vlny $\vec{k}_i$
4) stanovíme průmět $\vec{k}_i$ do rov. rozhraní
vzhledem k rovnosti tečných složek $\vec{k}_i, \vec{k}_o, \vec{k}_{te}$ vyznačíme stejně velký průmět do rov. rozhraní a z něj určíme příslušné průsečíky s k-plochami

ty určují směry obou lomených paprsků

případ kolmého dopadu $\theta_i = 0$

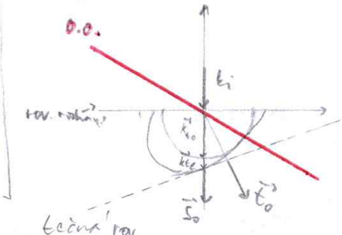

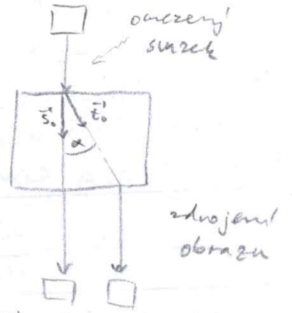

POUŽITÍ DVOJLOMNÝCH LÁTEK

→ zpravidla k přípravě pol. světla nebo ke změně jeho stavu

Rochonův polarizátor

- ze dvou částí spojených opt. tmelem nebo vzduchovou mezerou
- o.o. v každé části jinou orientaci

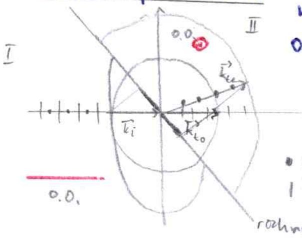

• mimoř. - e
| řádný - o

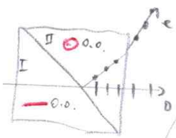

Babinetův kompenzátor

- 2 klíny z dvojlom. mat. s opt. osami na sebe ⊥ s malým vrcholovým úhlem ⇒ zanedbáme lom

(kompenzátory = opt. prvky umožňující nastavit libovolné $\Delta\varphi$ mezi o. a e. vlnou mechanickým posuvem dvou klínů z dvojlomného materiálu)

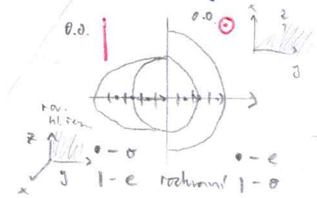

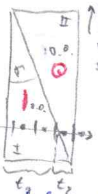

posun klínů vůči sobě

$\Delta\varphi$ závisí na tloušťkách t_1, t_2 (t_2 lze měnit posunem klínů)

vlna 1 (v I: o, v II: e): $\varphi_1 = \frac{2\pi}{\lambda_0}(n_o t_1 + n_e t_2)$

vlna 2 (v I: e, v II: o): $\varphi_2 = \frac{2\pi}{\lambda}(n_e t_1 + n_o t_2)$

fáz. rozdíl: $\Delta\varphi = \varphi_1 - \varphi_2$

$\Delta\varphi = \frac{2\pi}{\lambda_0}(n_e - n_o)(t_2 - t_1)$

Fázová destička

– mění pol. stav světla

o.o. rovnoběžná se vstupní plochou (2 kolmé lin. pol. různé rychlosti v různých směrech) → fáz. posuv $\boxed{\Delta\varphi = \varphi_e - \varphi_o = (k_e - k_o)d = \frac{\omega}{c}(n_3 - n_1)d}$

světlo dopadá na fáz. destičku kolmo (nedochází k lomu) a obě vlny se šíří stejným směrem a jelikož dopadají kolmo i na opt. osu nedojde k jejich prostorovému oddělení ⇒ opět se složí v jednu vlnu se změněným pol. stavem

$\frac{\lambda}{4}$ destička → $\Delta\varphi = \frac{\pi}{2}$ $\qquad \Delta\varphi = \frac{2\pi}{\lambda}\cdot\frac{\lambda}{4} = \frac{\pi}{2}$

$\frac{\lambda}{2}$ destička → $\Delta\varphi = \pi$ $\qquad \Delta\varphi = \frac{2\pi}{\lambda}\cdot\frac{\lambda}{2} = \pi$

OPTICKÁ INDIKATRIX

– alternativní popis šíření světla v anizotrop. pr. pomocí indexového elipsoidu (indikatrix)

normálová (indexová) plocha – vyjadřuje velikost indexu lomu nebo k-plocha velikost vektoru $\vec{k}$ daném jedn. vektorem $\vec{s}_0$

indexový elipsoid (optická indikatrix) – vyjadřuje závislost indexu lomu na směru vektoru elektrické indukce $\vec{D}$ ($\vec{D} \perp \vec{k}$)

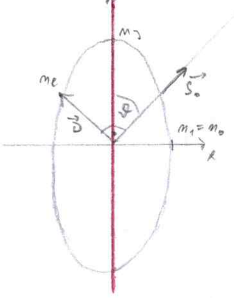

$w_e = \frac{1}{2}\vec{E}\cdot\vec{D} = \frac{1}{2}(E_x D_x + E_y D_y + E_z D_z) = \frac{1}{2\varepsilon_0}\left(\frac{D_x^2}{\varepsilon_x} + \frac{D_y^2}{\varepsilon_y} + \frac{D_z^2}{\varepsilon_z}\right)$ $\qquad D_x = \varepsilon_0\varepsilon_x E_x$, $\varepsilon_x = n_1^2$

$\frac{D_x^2}{n_1^2} + \frac{D_y^2}{n_2^2} + \frac{D_z^2}{n_3^2} = 2\varepsilon_0 w_e \xrightarrow{\text{normování } 2\varepsilon_0 w_e = 1} \boxed{\frac{D_x^2}{n_1^2} + \frac{D_y^2}{n_2^2} + \frac{D_z^2}{n_3^2} = 1}$

normálová plocha: řádná vlna → koule, mimoř. vlna → elipsoid

↳ indikatrix je elipsoid poskytující informace zároveň o řádné i mimořádné vlně
↳ je oproti elipsoidu normálové plochy natočen o 90°